

GLÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
URZĄD STATYSTYCZNY W POZNANIU

CENTRAL STATISTICAL OFFICE
STATISTICAL OFFICE IN POZNAŃ

MIASTA

w liczbach

2012

BASIC URBAN STATISTICS

WARSZAWA 2014

WARSAW 2014

KOMITET REDAKCYJNY GŁÓWNEGO URZĘDU STATYSTYCZNEGO
EDITORIAL BOARD OF THE CENTRAL STATISTICAL OFFICE

PRZEWODNICZĄCY
PRESIDENT

Janusz Witkowski

REDAKTOR GŁÓWNY
EDITOR-IN-CHIEF

Halina Dmochowska

CZŁONKOWIE
MEMBERS

Ewa Adach-Stankiewicz, Wojciech Adamczewski, Renata Bielak, Maria Jeznach, Ewa Kamińska-Gawryluk, Liliana Kursa, Lucyna Nowak, Hanna Poławska (sekretarz *secretary*), Dominika Rogalińska, Grażyna Szydlowska, Wanda Tkaczyk, Katarzyna Walkowska, Halina Woźniak, Agnieszka Zgierska, Małgorzata Żyra

Koncepcja i opracowanie publikacji
*Publication conception
and preparation*

Ośrodek Statystyki Miast
Urzędu Statystycznego w Poznaniu
przy współpracy Departamentu
Badań Regionalnych i Środowiska
Głównego Urzędu Statystycznego
*Urban Statistics Centre
of the Statistical Office in Poznań
in cooperation with Regional and
Environmental Surveys Department
of the Central Statistical Office*

Projekt okładki
Cover design

Lidia Motrenko-Makuch

Druk i oprawa
Printing and binding

Zakład Wydawnictw Statystycznych
00-925 Warszawa, al. Niepodległości 208

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła
When publishing CSO data please indicate source

ISSN 2083 - 6384

Publikacja dostępna w Internecie
Publication available on the Internet

– www.stat.gov.pl
– www.stat.gov.pl/urzedz/poznan

Przedmowa

Publikacja *Miasta w liczbach 2012* jest kontynuacją wcześniejszych opracowań poświęconych polskim miastom. Obecna edycja, podobnie jak ubiegłoroczna, składa się z wersji książkowej (zawierającej komentarz analityczny) oraz płyty CD z tablicami statystycznymi, która stanowi integralną część publikacji.

W komentarzu analitycznym, obok opisu sieci polskich miast i ludności miejskiej w 2012 r. na poziomie krajowym i wojewódzkim, zwrócono uwagę na bezrobocie rejestrowane w miastach wojewódzkich.

Wersja CD zawiera część tabelaryczną z danymi za 2012 rok. Prezentowane w niej informacje (podobnie jak w poprzednich edycjach) obejmują wiele istotnych dziedzin, począwszy od szeroko prezentowanej tematyki demograficznej, aż po wybrane elementy infrastruktury społecznej i technicznej.

Przekazując do rąk Państwa niniejszą publikację, mam nadzieję, że zawarty w niej materiał będzie przydatny wszystkim zainteresowanym tematyką miejską. Jednocześnie zwracam się z prośbą o uwagi, wnioski i sugestie, które stanowić będą cenną wskazówkę w dalszych pracach nad kształtem tej publikacji, by coraz lepiej odpowiadała zapotrzebowaniu Czytelników.

Zastępca Dyrektora
Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Tomasz Klimanek

Poznań, lipiec 2014

Preface

The publication “Basic Urban Statistics 2012” continues a methodological series of statistical reviews devoted to Polish towns. This year’s edition, like the one published last year, consists of a hard copy (including the analytical commentary) and a CD–ROM with statistical tables, which are an integral part of the publication.

In the expanded analytical commentary, in addition to describing characteristics of the urban network (at the national and provincial level), we focused attention on the registered unemployment in voivodship cities.

The CD version of the publication contains tabular data for 2012. As in previous editions, many important fields are covered, ranging from widely understood demographical issues to selected elements of social and the technical infrastructure.

We recommend this publication in the hope that the information it contains will be useful to all those interested in urban problems. We would appreciate your comments, conclusions and suggestions, which will provide valuable guidelines for future work to ensure that the format of this publication increasingly satisfies the expectations of our readers.

*Deputy Director
of the Statistical Office in Poznań*

Tomasz Klimanek

Poznań, July 2014

SPIS RZECZY

	Str.
Przedmowa	3
Uwagi ogólne i metodologiczne	12
Znaki umowne i ważniejsze skróty	23
Komentarz analityczny	24
1. Miasta na tle kraju	24
2. Terytorialne zróżnicowanie sieci miast i ludności miejskiej w 2012 r.	32
3. Bezrobocie rejestrowane w miastach wojewódzkich	38

Spis tablic w komentarzu

	Tabl.	Str.
Bilans ludności w 2012 r.	1	24
Ludność w miastach utworzonych w latach 2003-2012	2	27
Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2003, 2007 i 2012.	3	30
Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2003, 2007 i 2012	4	30
Struktura miast według liczby ludności w 2012 r.	5	31
Gęstość sieci miast i ich struktura według grup wielkościowych w przekroju wojewódzkim w 2012 r.	6	32
Powierzchnia i ludność miast w 2012 r.	7	34
Ludność miast wojewódzkich na tle ludności miejskiej ogółem w 2012 r.	8	36
Bezrobotni w miastach wojewódzkich	9	38
Bezrobotni w miastach wojewódzkich według wieku i płci w 2012 r.	10	40
Struktura zarejestrowanych bezrobotnych w miastach wojewódzkich według wykształcenia w 2012 r.	11	42
Bezrobotni w miastach wojewódzkich pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w 2012 r.	12	44
Stopa bezrobocia rejestrowanego w miastach wojewódzkich w latach 2007-2012	13	45

Spis wykresów w komentarzu

	Ryc.	Str.
Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2003-2012	1	26
Saldo migracji na 1000 ludności w latach 2003-2012	2	26
Sieć miast w 2012 r.	3	28
Dynamika liczby ludności w Polsce w latach 2003-2012	4	29
Struktura miast według grup wielkościowych w 2012 r.	5	33
Powierzchnia miast w % powierzchni ogółem w 2012 r.	6	35
Bezrobotni według płci w miastach wojewódzkich w 2012 r.	7	39
Struktura bezrobotnych według wieku w miastach wojewódzkich w 2012 r.	8	47
Struktura bezrobotnych według wykształcenia w miastach wojewódz- kich w 2012 r.	9	48
Bezrobotni w miastach wojewódzkich pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w 2012 r. (w % bezrobotnych ogółem)	10	49
Stopa bezrobocia rejestrowanego w miastach wojewódzkich w 2012 r.	11	50

Płyta CD

TABLICE STATYSTYCZNE

Tabl.

1. Tablice przeglądowe

Miasta i ludność w miastach według województw w 2012 r.	1
Wybrane dane demograficzne o miastach według województw w 2012 r.	2
Ważniejsze dane o miastach według województw i grup wielkościowych miast w 2012 r.	3

2. Ważniejsze dane o miastach

Powierzchnia i ludność w 2012 r.	1(4)
Mieszkania w 2012 r.	2(5)
Wychowanie przedszkolne, szkoły podstawowe i gimnazja (bez specjal- nych) dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym 2012/13	3(6)
Uczniowie i absolwenci szkół ponadgimnazjalnych (bez specjalnych) dla młodzieży w roku szkolnym 2012/13	4(7)

Tabl

Pracujący i podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w 2012 r.	5(8)
Dochody i wydatki gmin w 2012 r.	6(9)

3. Ranking miast według wybranych kryteriów

Miasta o największej i najmniejszej liczbie ludności w 2012 r.	1(10)
Miasta o dużej i małej gęstości zaludnienia w 2012 r.	2(11)
Miasta o wysokim i niskim współczynniku feminizacji w 2012 r.	3(12)
Miasta o dużym i małym przyroście naturalnym na 1000 ludności w 2012 r.	4(13)
Miasta o dużym i małym przyroście migracyjnym na 1000 ludności w 2012 r.	5(14)
Gminy miejskie o wysokim i niskim dochodzie budżetów na 1 mieszkańca w 2012 r.	6(15)
Gminy miejskie o dużych i małych wydatkach budżetów na 1 mieszkańca w 2012 r.	7(16)

4. Wybrane dane dla miast wojewódzkich

Ludność w 2012 r.	1(17)
Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku i wskaźnik obciążenia demograficznego w 2012 r.	2(18)
Ruch naturalny ludności w 2012 r.	3(19)
Urodzenia i zgony według płci w 2012 r.	4(20)
Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały w 2012 r.	5(21)
Pracujący w 2012 r.	6(22)
Przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w 2012 r.	7(23)
Bezrobocie rejestrowane w 2012 r.	8(24)
Bezrobotni zarejestrowani według wieku i poziomu wykształcenia w 2012 r.	9(25)
Bezrobotni zarejestrowani według stażu pracy i czasu pozostawiania bez pracy w 2012 r.	10(26)

Tabl.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw w 2012 r.	11(27)
Mieszkania oddane do użytkowania w 2012 r.	12(28)
Mieszkania oddane do użytkowania według rodzajów budownictwa w 2012 r.	13(29)
Tereny zieleni miejskiej ogólnodostępnej i osiedlowej w 2012 r.	14(30)
Studenci szkół wyższych w roku akademickim 2012/13	15(31)
Absolwenci szkół wyższych w roku akademickim 2011/12	16(32)
Kultura w 2012 r.	17(33)
Hotele i ich wykorzystanie w 2012 r.	18(34)
Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych w 2012 r.	19(35)
Wypadki i kolizje drogowe w 2012 r.	20(36)
Ruch pasażerów w portach lotniczych w 2012 r.	21(37)
Podmioty gospodarki narodowej według wybranych form prawnych w 2012 r.	22(38)
Przychody z całokształtu działalności w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych w 2012 r.	23(39)
Wskaźnik poziomu kosztów w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych w 2012 r.	24(40)
Wskaźnik rentowności obrotu brutto w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych w 2012 r.	25(41)
Wskaźnik rentowności obrotu netto w badanych przedsiębiorstwach niefinansowych w 2012 r.	26(42)
Dochody i wydatki miast na prawach powiatu w 2012 r.	27(43)
Wydatki miast na prawach powiatu według działów w 2012 r.	28(44)

CONTENTS

	<i>Page</i>
Preface	4
General and methodological notes	18
Symbols and major abbreviations	23
Analytical commentary (summary)	51
<i>Towns against the background of the country</i>	51
<i>Territorial variation in the urban network and the urban population in 2012</i>	53
<i>Registered unemployment in voivodship capitals</i>	55

Compact disc

STATISTICAL TABLES

Table

1. Review tables

<i>Towns and urban population by voivodships in 2012</i>	1
<i>Selected demographic data on towns by voivodships in 2012</i>	2
<i>Major data on towns by voivodships and size groups of towns in 2012</i>	3

2. Major data on towns

<i>Area and population in 2012</i>	1(4)
<i>Dwellings in 2012</i>	2(5)
<i>Pre-primary education, primary schools and lower secondary schools (excluding special schools) in the 2012/13 school year</i>	3(6)
<i>Students and graduates in upper secondary schools (excluding special schools) for youth in the 2012/13 school year</i>	4(7)

Table

<i>Employed persons and entities of the national economy in the REGON register in 2012</i>	5(8)
<i>Revenue and expenditure of gminas in 2012</i>	6(9)

3. Ranking of towns by selected criteria

<i>Towns with the largest and smallest number of population in 2012</i>	1(10)
<i>Towns with high and low population density in 2012</i>	2(11)
<i>Towns with high and low feminization ratio in 2012</i>	3(12)
<i>Towns with high and low natural increase per 1000 population in 2012</i> ...	4(13)
<i>Towns with high and low migration increase per 1000 population in 2012</i>	5(14)
<i>Urban gminas with high and low revenue of local budget per capita in 2012</i>	6(15)
<i>Urban gminas with high and low expenditure of local budget per capita in 2012</i>	7(16)

4. Selected data on voivodship cities

<i>Population in 2012</i>	1(17)
<i>Population structure by the economic age groups and demographic dependency ratio in 2012</i>	2(18)
<i>Vital statistics in 2012</i>	3(19)
<i>Births and deaths by sex in 2012</i>	4(20)
<i>Internal and international migration of population for permanent residence in 2012</i>	5(21)
<i>Employed persons in 2012</i>	6(22)
<i>Average paid employment in the enterprise sector in 2012</i>	7(23)

Table

<i>Registered unemployed persons in 2012</i>	8(24)
<i>Registered unemployed persons by age and educational level in 2012</i>	9(25)
<i>Registered unemployed persons by work seniority and duration of unemployment in 2012</i>	10(26)
<i>Average monthly gross wages and salaries in the enterprise sector in 2012</i>	11(27)
<i>Dwellings completed in 2012</i>	12(28)
<i>Dwellings completed by type of constructions in 2012</i>	13(29)
<i>Generally accessible and estate urban area green belts in 2012</i>	14(30)
<i>Students of higher education institutions in the 2012/13 academic year</i>	15(31)
<i>Graduates of higher education institutions in the 2011/12 academic year ..</i>	16(32)
<i>Culture in 2012</i>	17(33)
<i>Hotels and their occupancy in 2012</i>	18(34)
<i>Ascertained crimes in completed preparatory proceedings in 2012</i>	19(35)
<i>Road traffic accidents and collisions in 2012</i>	20(36)
<i>Passenger traffic in airports in 2012</i>	21(37)
<i>Entities of the national economy by selected forms of legality in 2012</i>	22(38)
<i>Revenues from total activity in surveyed non-financial enterprises in 2012</i>	23(39)
<i>Cost level indicator in surveyed non-financial enterprises in 2012</i>	24(40)
<i>Gross turnover profitability rate in surveyed non-financial enterprises in 2012</i>	25(41)
<i>Net turnover profitability rate in surveyed non-financial enterprises in 2012</i>	26(42)
<i>Revenue and expenditure of cities with powiat status in 2012</i>	27(43)
<i>Expenditure of cities with powiat status by division in 2012</i>	28(44)

Uwagi ogólne i metodologiczne

1. Dane zamieszczone w publikacji dotyczą obszaru położonego w aktualnych dla każdego roku granicach administracyjnych.
2. Przez „miasto” rozumie się wyodrębniony obszar posiadający status miasta nadany aktem prawnym. Pod pojęciem miasta wojewódzkie należy rozumieć miasta, które od 1.01.1999 r. są siedzibą wojewody lub sejmiku województwa.
3. Dane o liczbie ludności opracowano na podstawie bilansów stanu i struktury ludności faktycznie zamieszkałej z uwzględnieniem:
 - do roku 2009 wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2002;
 - od roku 2010 wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011.
4. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy; dla mężczyzn przyjęto wiek 18-64 lata, dla kobiet 18-59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do lat 17, oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyzn – 65 lat i więcej; kobiety – 60 lat i więcej. Przez ludność w wieku mobilnym rozumie się ludność w wieku 18-44 lata.
5. Relacje ludności w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym przedstawiono przy pomocy wskaźnika „obciążenia”, tj. liczby osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym.
6. Dane o ruchu naturalnym ludności w podziale terytorialnym opracowano następująco: małżeństwa – według miejsca zameldowania męża przed ślubem; urodzenia – według miejsca zameldowania matki noworodka; zgony – według miejsca zameldowania osoby zmarłej.
7. Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.
8. Jako niemowlęta uznaje się dzieci w wieku poniżej 1 roku.
9. Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania (pobytu stałego lub czasowego) połączoną z przekroczeniem granicy państwa (migracje zagraniczne) lub granicy jednostki administracyjnej podziału terytorialnego kraju (migracje wewnętrzne).

10. Przez podmioty gospodarki narodowej rozumie się jednostki prawne, tj. osoby prawne, jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

11. Dane prezentuje się w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007), opracowanej na podstawie Statystycznej Klasyfikacji Działalności Gospodarczych we Wspólnocie Europejskiej – Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2.

Dane prezentowane są:

1) według sekcji, przy czym w stosunku do obowiązującej PKD dokonano dodatkowego grupowania, ujmując pod pojęciem „Przemysł” sekcje: „Górnictwo i wydobywanie”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” oraz „Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją”;

2) według sektorów własności:

– sektor publiczny – grupujący własność państwową (Skarbu Państwa i państwowych osób prawnych), własność jednostek samorządu terytorialnego oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora publicznego,

– sektor prywatny – grupujący własność prywatną krajową (osób fizycznych i pozostałych jednostek prywatnych), własność zagraniczną (osób zagranicznych), oraz „własność mieszaną” z przewagą kapitału (mienia) podmiotów sektora prywatnego.

12. Dane w podziale według sekcji i działów PKD opracowano – jeśli nie zaznaczono inaczej – tzw. metodą przedsiębiorstw.

13. Sektor przedsiębiorstw obejmuje podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie: leśnictwa i pozyskiwania drewna; rybołówstwa w wodach morskich; górnictwa i wydobywania; przetwórstwa przemysłowego; wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych; dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpada-

mi oraz działalności związanej z rekultywacją; budownictwa; handlu hurtowego i detalicznego; naprawy pojazdów samochodowych, włączając motocykle; transportu i gospodarki magazynowej; działalności związanej z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi; informacji i komunikacji; działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości; działalności prawniczej, rachunkowo-księgowej i doradztwa podatkowego, działalności firm centralnych (head offices); doradztwa związanego z zarządzaniem; działalności w zakresie architektury i inżynierii; badań i analiz technicznych; reklamy, badania rynku i opinii publicznej; pozostałej działalności profesjonalnej, naukowej i technicznej; działalności w zakresie usług administrowania i działalności wspierającej; działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją; naprawy i konserwacji komputerów i artykułów użytku osobistego i domowego; pozostałej indywidualnej działalności usługowej.

14. Informacje o pracujących dotyczą osób wykonujących pracę przynoszącą im zarobek lub dochód, według faktycznego (stałego) miejsca pracy w podmiotach gospodarczych, w których liczba pracujących jest większa od 9 osób. Dane nie obejmują rolników indywidualnych, duchownych oraz zatrudnionych w organizacjach społecznych, partiach politycznych i związkach zawodowych.

15. Długotrwale bezrobotni są to osoby pozostające w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem (od listopada 2005 r.) okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

16. Stopę bezrobocia rejestrowanego obliczono jako udział zarejestrowanych bezrobotnych w liczbie cywilnej ludności aktywnej zawodowo.

17. Przeciętne wynagrodzenia miesięczne nominalne przypadające na 1 zatrudnionego obliczono, przyjmując:

- 1) wynagrodzenia osobowe bez wynagrodzeń osób wykonujących pracę nakładczą oraz uczniów, a także osób zatrudnionych za granicą;
- 2) wypłaty z tytułu udziału w zysku lub w nadwyżce bilansowej w spółdzielniach;
- 3) dodatkowe wynagrodzenia roczne dla pracowników jednostek sfery budżetowej;

- 4) honoraria wypłacane niektórym grupom pracowników za prace wynikające z umowy o pracę.
- 18.** Dane z zakresu gospodarki finansowej przedsiębiorstw obejmują podmioty gospodarcze prowadzące księgi rachunkowe, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.
- 19.** Wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.
- 20.** Wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności.
- 21.** Wskaźnik rentowności obrotu netto jest to relacja wyniku finansowego netto do przychodów z całokształtu działalności.
- 22.** Informacje o zasobach mieszkaniowych dotyczą mieszkań w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych bez lokali zbiorowego zamieszkania. Powierzchnia użytkowa mieszkania jest to powierzchnia pokoi, kuchni, przedpokoi, łazienki i wszystkich innych pomieszczeń wchodzących w skład mieszkania. Dane o zasobach mieszkaniowych opracowano na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych – według stanu w dniu 31 XII.
- 23.** Informacje o mieszkaniach oddanych do użytkowania dotyczą mieszkań w budynkach nowo wybudowanych i rozbudowanych (w części stanowiącej rozbudowę) oraz uzyskanych w wyniku przebudowy pomieszczeń niemieszkalnych.
- 24.** Parki spacerowo-wypoczynkowe są to tereny zieleni o powierzchni co najmniej 2 ha, urządzone i konserwowane z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe ludności, wyposażone w drogi, place, aleje spacerowe, ławki itp. Zieleńce są to obiekty o powierzchni poniżej 2 ha, w których funkcji dominuje wypoczynek. Tereny zieleni osiedlowej występują przy zabudowie mieszkaniowej, pełnią funkcję wypoczynkową, izolacyjną.
- 25.** Studenci i absolwenci filii, zamiejscowych podstawowych jednostek organizacyjnych oraz zamiejscowych ośrodków dydaktycznych zostali wykazani w miejscu pobierania nauki. Dane nie obejmują studentów i absolwentów szkół wyższych

resortu obrony narodowej oraz spraw wewnętrznych i administracji.

26. Do księgozbioru bibliotek publicznych zaliczono: książki, broszury, gazety i czasopisma.

Za czytelnika uważa się osobę, która w ciągu roku sprawozdawczego została zarejestrowana w bibliotece i dokonała co najmniej jednego wypożyczenia.

27. Dane o miejscach noclegowych dotyczą miejsc całorocznych i sezonowych. Nie uwzględnia się miejsc w obiektach przejściowo nieczynnych z powodu przebudowy, remontu itp.

28. Przepięstwo stwierdzone jest to zbrodnia lub występęk ścigany z oskarżenia publicznego lub z oskarżenia prywatnego objęty oskarżeniem prokuratora, a nadto każdy występęk skarbowy, których charakter jako przestępstwa został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego.

29. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw jest to stosunek liczby przestępstw wykrytych w danym okresie (łącznie z wykrytymi po podjęciu z umorzenia) do liczby przestępstw stwierdzonych w danym okresie, powiększonej o liczbę przestępstw stwierdzonych w podjętych postępowaniach, a umorzonych w latach poprzednich z powodu niewykrycia sprawców.

30. Dane o wypadkach drogowych obejmują zdarzenia mające związek z ruchem pojazdów na drogach publicznych, w wyniku których nastąpiły śmierć lub uszkodzenie ciała osób. Za śmiertelną ofiarę wypadku drogowego uznano osobę zmarłą (w wyniku doznanych obrażeń) na miejscu lub w ciągu 30 dni. Za ranną ofiarę wypadku drogowego uznano osobę, która doznała obrażeń ciała i otrzymała pomoc lekarską.

31. Przeliczając na 1 mieszkańca (1000 ludności itp.) dane według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII; przy przeliczaniu danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku – według stanu w dniu 30 VI.

32. W publikacji zastosowano skróty nazw w zakresie Polskiej Klasyfikacji Działalności. Zestawienie zastosowanych skrótów i pełnych nazw podano poniżej:

skrót**pełna nazwa**

POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI – PKD 2007

Handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
Zakwaterowanie i gastronomia	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
Obsługa rynku nieruchomości	Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości

33. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością, niż podano w tablicach.

34. Ze względu na zaokrąglenia danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.

35. Szczegółowe wyjaśnienia metodologiczne można znaleźć w opracowaniach tematycznych Głównego Urzędu Statystycznego.

General and methodological notes

- 1. Data presented in the publication concern areas located within administrative boundaries valid in a given year.*
- 2. The term “urban area” is understood as an area having the status of a town established in accordance with the relevant legal act. Voivodship city means city, which since 01.01.1999 is the seat of voivod (representative of state in a region) or Self-Government Council.*
- 3. Data regarding population were compiled on the basis of the balances of the size and structure of the population actually living within administrative border of town using the results of the Population and Housing Census 2002.*
- 4. The working age population refers to males, aged 18-64, and females, aged 18-59. The non-working age population is defined as the pre-working age population, i.e. up to the age of 17, and the post-working age population, i.e. 65 years and more for males and 60 and more for females. Mobility population defined as the population in age groups of 18-44.*
- 5. Median age of population is a parameter determining the exact age, which half of population already exceeded and second half – did not reach yet.*
- 6. Data regarding the vital statistics of the population according to territorial division were compiled as follows: marriages – according to the husband is place of permanent residence before the marriage; births – according to the mother is place of permanent residence; deaths – according to the place of permanent residence of the deceased.*
- 7. Natural increase of the population means the difference between the number of live births and deaths in a given period.*
- 8. Infant is a child under the age of 1 year.*
- 9. Population migrations are movements of population connected with changing the place of residence involving crossing of the national border (foreign migration) or the border of administrative unit of territorial division of Poland (internal migration).*
- 10. The term entities of the national economy is understood as a legal entities, i.e. legal persons, organizational entities with-out legal personality as well as natural persons conducting economic activity.*

11. *Data are presented according to the Polish Classification of Activities (PKD 2007) – compiled on the basis of Statistical Classification of Economic Activities in the European Community – NACE Rev. 2.*

Data are presented:

- 1) *according to sections, but in relation to the valid PKD some additional operation was conducted: the item “Industry” was introduced, including the sections: “Mining and quarrying”, “Manufacturing”, “Electricity, gas, steam and air conditioning supply” and “Water supply; sewerage, waste management and remediation activities”;*
- 2) *according to ownership sectors:*
 - *public sector – grouping state ownership (of the State Treasury and state legal persons), local self-government entity ownership as well as “mixed ownership” with a predominance of capital (property) of public sector entity,*
 - *private sector – grouping private domestic ownership (of natural persons and other private entities), foreign ownership (of foreign persons) as well as “mixed ownership” with a predominance of capital (property) of private sector entity.*

12. *Data by the NACE section and divisions are compiled, unless differently indicated, using the enterprise method.*

13. *Enterprise sector includes those entities which carry out economic activities in the following areas: forestry and logging; marine fishing; mining and quarrying; manufacturing; electricity, gas, steam and air conditioning supply; water supply; sewerage, waste management and remediation activities; construction; wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles; transportation and storage; accommodation and food service activities; information and communication; real estate activities; legal and accounting activities; activities of head offices; management consultancy activities; architectural and engineering activities; technical testing and analysis; advertising and market research; other professional, scientific and technical activities; administrative and support service activities; arts, entertainment and recreation; repair of computers and personal and household goods; other personal service activities.*

14. *Data regarding employment concerns persons performing work providing*

earnings or income, according to the actual (permanent) place of work. They concern economic entities, employing more than 9 persons. Data exclude individual farmers, clergymen and persons employed in social organizations, political parties and trade unions.

15. *The long term unemployed are persons remaining in the register rolls of the powiat labour office for the overall period of over 12 months during the last two years, excluding (since November 2005) the periods of traineeship and occupational preparation in the workplace.*

16. *The registered unemployment rate was compiled as a ratio of registered unemployed persons to the economically active civilian population.*

The unemployment rate is given including persons working on private farms in agriculture (comprising a part of economically active civil population) estimated on the basis of the results of the 2002 Population and Housing Census and 2002 Agricultural Census.

17. *Average monthly nominal wage and salary per employee are computed assuming the following:*

- 1) personal wages and salaries (excluding wages and salaries of outworkers and apprentices as well as persons employed abroad);*
- 2) payments from a share in profit or in the balance surplus of co-operatives;*
- 3) additional annual wages and salaries for employees of budget sphere entities;*
- 4) fees paid to selected groups of employees for performing work in accordance with labour contract.*

18. *Data regarding the financial management of enterprises include economic entities keeping accounting ledgers employing more than 9 persons.*

19. *The cost level indicator constitutes the relation of the costs of obtaining incomes from total activity to incomes from total activity.*

20. *The profitability rate of gross turnover constitutes the relation of gross financial result to incomes from total activity.*

21. *The profitability rate of net turnover constitutes the relation of net financial result to incomes from total activity.*

22. *Information regarding dwelling stocks concerns dwellings located in residential and non-residential buildings excluding collective accommodation facilities.*

The usable floor space of a dwelling is the total usable floor space of the rooms, kitchen, foyers, bathrooms and all other spaces comprising the dwelling. Data regarding dwelling stocks have been compiled on the basis of the balance of dwelling stocks, as of 31 XII.

23. Information regarding dwellings completed concerns dwellings in newly built and expanded buildings(the enlarged portion) as well as dwellings obtained as a result of adapting non-residential spaces.

24. Strolling and recreational parks are green areas of at least 2 ha in size, maintained for the recreational needs of the population, featuring roads, squares, walkways, benches, etc. Lawns are areas of less than 2 ha in size, in which recreational activity dominates. Estate green belts are located in residential areas and are used for the purposes of recreation and isolation.

25. Students and graduates of branch sections, basic organizational units in another location and out-of-town teaching centres were presented by place of education. Data does not include students and graduates of higher education institutions conducted by Ministry of the National Defence as well as by the Ministry of the Interior and Administration.

26. Books and pamphlets as well as newspapers and magazines constitute the collection of public libraries.

A borrower is a person who in the course of a reporting year was registered at a library and checked out at least one item.

27. Data regarding number of beds for tourists concerns permanent and seasonal places. Places in temporarily inactive facilities, due to expansion, renovation, etc., are not included.

28. An ascertained crime is a felony or misdemeanour prosecuted upon by public accusation or private accusation by a public prosecutor, moreover every revenue related misdemeanour, the character of which was confirmed as a crime as a result of preparatory proceedings.

29. The rate of detectability of delinquents is the relation of the number of detected crimes in a given period (including those detected after resumption following discon-

tinuance) to the number of crimes ascertained in a given period, plus the number of crimes recorded in commenced proceedings and discontinued in previous years due to undetected delinquents.

30. Data regarding road traffic accidents cover events connected with the movement of vehicles on public roads as a result of which death or injury occurred. A road traffic accident fatality is understood as a person who died (as a result of injuries incurred) at the scene of the accident or within the course of 30 days. A road traffic accident injury is understood as a person who incurred injuries and received medical attention.

31. When computing per capita data (per 1000 population, etc.) as of the end of a year, the number of the population as of 31 XII was adopted; data describing the magnitude of a phenomenon within a year was adopted as of 30 VI.

32. The names of the Polish Classification of Activities used in the publication have been abbreviated. The list of abbreviations used and their full names gave below:

abbreviation

complete name

POLISH CLASSIFICATION OF ACTIVITIES – PKD 2007/NACE REV. 2

Trade; repair of motor vehicles

Wholesale and retail trade; repair of motor vehicles and motorcycles

Accommodation and catering

Accommodation and food service activities

33. Relative number (indices, percentages) are calculated, as a rule, on the basis of absolute data expressed with higher precision than that presented in tables.

34. Due to rounding of data, in some cases sums of components can differ from the amount given in the item “total”.

35. Detailed methodological explanations can be found in the subject matter publications of the Central Statistical Office.

Znaki umowne

Symbols

Kreska	(-)	– zjawisko nie wystąpiło. <i>magnitude zero.</i>
Zero	(0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5. <i>magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit.</i>
	(0,0)	– zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05. <i>magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit.</i>
Kropka	(.)	– zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych. <i>data not available or not reliable.</i>
Znak	x	– wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe. <i>not applicable.</i>
Znak	Δ	– oznacza, że nazwy zostały skrócone w stosunku do obowiązującej klasyfikacji. <i>categories of applied classification are presented in abbreviated form.</i>
„W tym” ”Of which”		– oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy ogólnej. <i>indicates that not all elements of the sum are given.</i>

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

zł	=	złoty	cd.	=	ciąg dalszy
zl	=	złoty	dok.	=	dokończenie
tys.	=	tysiąc	cont.	=	<i>continued</i>
thous.	=	<i>thousand</i>	Lp.	=	liczba porządkowa
mln	=	milion	No.	=	<i>number</i>
		<i>million</i>	m.st.	=	miasto stołeczne
					<i>capital city</i>
m ²	=	metr kwadratowy	p.proc.	=	punkt procentowy
		<i>square metre</i>			<i>percentage point</i>
m ³	=	metr sześcienny			
		<i>cubic metre</i>			
ha	=	hektar			
		<i>hectare</i>			
km ²	=	kilometr kwadratowy			
		<i>square kilometre</i>			

Komentarz analityczny

1. Miasta na tle kraju

W 908 polskich miastach w grudniu 2012 r. mieszkało 23336,4 tys. osób. W porównaniu ze stanem sprzed roku ludność miejska zmniejszyła się o 49,4 tys. (o 0,2%), W całym okresie od początku 2003 r. do końca 2012 r. ludność miejska zmniejszyła się o 234,8 tys. osób (o 1,0%). Temu ubytkowi towarzyszył widoczny przyrost ludności na obszarze wsi, który w analogicznym okresie wyniósł 549,6 tys. osób. tj. 3,8%. W rezultacie różnokierunkowych zmian w dziesięcioleciu 2003-2012 ludność Polski zwiększyła się o 314,8 tys. (0,8%).

Na zmiany w liczbie ludności składają się trzy elementy: przyrost naturalny i saldo migracyjne, które łącznie stanowią przyrost rzeczywisty oraz zmiany o charakterze administracyjnym. Waga tych elementów bywa odmienna zarówno w różnych przedziałach czasowych, jak i w zbiorowości miast i wsi. Zmiany liczby ludności, jakie w 2012 r. nastąpiły w Polsce w wyniku odmiennego kształtowania się wymienionych czynników rozwoju ludności w miastach i na wsi przedstawiono w tablicy 1.

Tabl. 1. Bilans ludności w 2012 r.

Wyszczególnienie	Stan ludności w dniu 1 I	Przyrost rzeczywisty			Saldo zmian administracyjnych	Stan ludności w dniu 31 XII
		ogółem	przyrost naturalny	saldo migracji ^a		
w tys.						
Polska	38 538,4	-5,1	+1,5	-6,6	x	38 533,3
Miasta	23 385,8	-49,8	-9,2	-40,6	-0,1	23 336,4
Wieś	15 152,6	+44,6	+10,7	+34,0	+0,1	15 196,9

^a Wewnętrznych i zagranicznych.

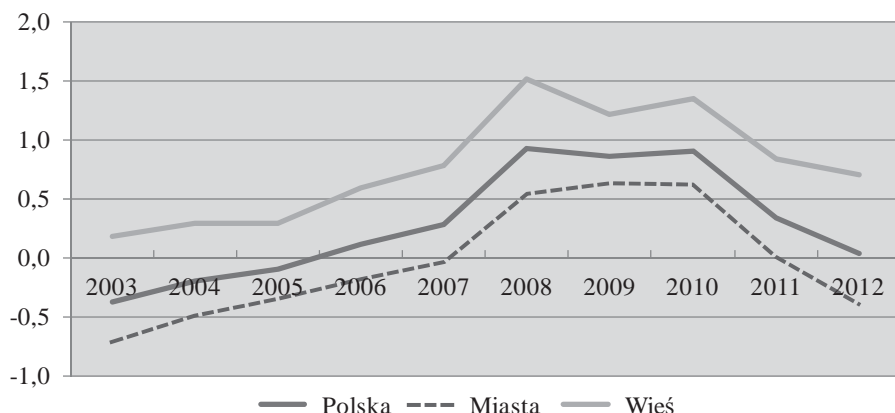
Zmniejszenie liczby ludności miejskiej w 2012 r. było wynikiem ubytku mieszkańców z tytułu ujemnego salda migracji, pogłębionego ujemnym przyrostem naturalnym i ujemnym saldem zmian administracyjnych. Zwiększenie ludności wiejskiej wynikało z wysokiej wartości przyrostu rzeczywistego oraz dodatniego salda zmian administracyjnych.

W latach 2003-2012 zmiany relacji liczby ludności miast i wsi były niewielkie i kierunkowo ustabilizowane. Kształtowały się one na korzyść ludności wiejskiej, czego odzwierciedleniem jest udział ludności miejskiej w populacji całego kraju, określane jako wskaźnik urbanizacji. Od 1945 roku wskaźnik ten rósł aż do 1991 r., kiedy mieszkańcy miast stanowili 62,0% ogółu ludności Polski, po czym ta prawie półwiekowa tendencja odwróciła się. W okresie dziesięciu ostatnich lat (2003-2012) udział ten z roku na rok malał o 0,1 lub 0,2 p.proc. i w 2012 r. wyniósł 60,6%.

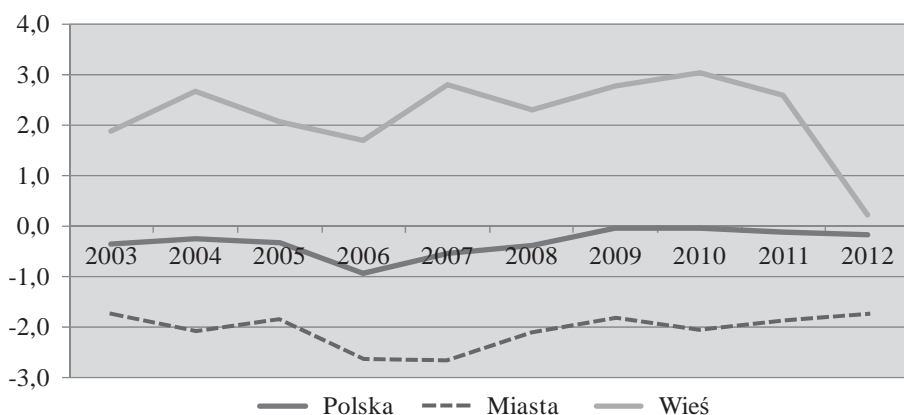
W latach 2003-2007 w miastach utrzymywał się zapoczątkowany w 1998 r. ujemny przyrost naturalny, spowodowany głównie głębokim spadkiem liczby urodzeń. W okresie tym liczba ludności miejskiej zmniejszyła się z tego powodu o 41,7 tys. Lata 2008-2011 odznaczały się dodatnim przyrostem naturalnym z (łącznie 41,9 tys. osób) i znacznie zredukowały ubytek ludności z lat wcześniejszych. Rok 2012 charakteryzował się jedną z najniższych wartości przyrostu naturalnego w rozpatrywanym dziesięcioleciu (-9,2 tys.).

Na wsi w latach 2003-2012 odnotowano dodatni przyrost naturalny. W okresie 2003-2005 był on jednak stosunkowo niewielki i nie rekompensował ubytku w miastach, stąd w tych trzech latach zarejestrowano ujemny przyrost naturalny w całym kraju. Korzystniejsze zjawisko wystąpiło począwszy od 2006 r., kiedy to przyrost naturalny na obszarach wiejskich wyraźnie wzrósł i w latach 2006-2007 niwelował ujemny przyrost naturalny w miastach, a tym samym ujemny przyrost dla całego kraju. W latach 2008-2010 wystąpił najwyższy przyrost naturalny zarówno dla obszarów miejskich (odpowiednio: 12,6 tys., 14,7 tys., 14,5 tys.), jak i wiejskich (odpowiednio: 22,5 tys., 18,0 tys., 20,4 tys.). Lata 2011-2012 charakteryzowały się znacznym spadkiem przyrostu naturalnego zarówno w miastach (łącznie o 23,7 tys.), jak i na obszarach wiejskich (łącznie o 9,7 tys.).

Ryc. 1. Przyrost naturalny na 1000 ludności w latach 2003-2012

Ryc. 2. Saldo migracji na 1000 ludności w latach 2003-2012

Saldo migracji ogółem przez cały okres obejmujący lata 2003-2012 było ujemne w miastach, a dodatnie na wsi. Ubytek ludności miejskiej z tego tytułu był duży i wyniósł 480,1 tys. osób. Można jednak zauważyć, że w ostatnich trzech latach nastąpiło zmniejszenie ubytku: o ile w latach 2006 i 2007 przekraczał on 60 tys., to począwszy od 2008 r. kształtuje się on poniżej 50 tys., a w roku 2012 spadł do 40,6 tys., co było najniższym poziomem od 2003 r.

W końcu 2012 r. wśród wszystkich 908 polskich miast znalazło się 25 miast nowo utworzonych w latach 2003-2012 (zob. tabl. 2). W nowych miastach w 2012 r. zamieszkiwało 72,7 tys. osób, co stanowiło 0,3% ogółu ludności miejskiej Polski.

Największe z nich to Boguchwała w województwie podkarpackim z 5,8 tys. mieszkańców, a najmniejsze – Kołaczyce w województwie podkarpackim liczące 1,4 tys. mieszkańców. Najbardziej „wzbogacona” została sieć miast województwa małopolskiego i podkarpackiego, gdzie prawa miejskie nadano, odpowiednio, sześciu i pięciu jednostkom osadniczym, a ich mieszkańcy (odpowiednio) o 16,6 tys. i o 15,3 tys. osób zwiększyli ludność miejską.

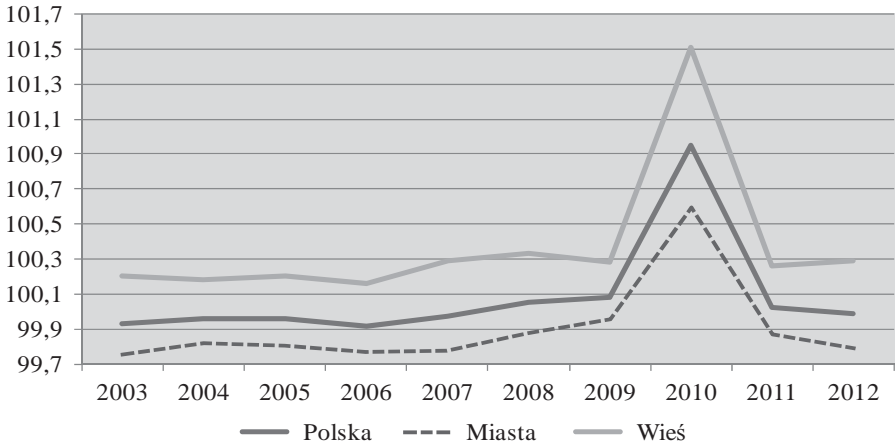
Tabl. 2. Ludność w miastach utworzonych w latach 2003-2012

Nazwa miasta	Województwo	Rok utworzenia	Ludność – stan w dniu 31 XII	
			w roku utworzenia	w 2012 r.
Olszyna	dolnośląskie	2005	4749	4476
Łaszczów	lubelskie	2010	2192	2203
Rzgów	łódzkie	2006	3380	3437
Wolbórz		2011	2366	2365
Zakliczyn	małopolskie	2006	1558	1646
Wojnicz		2007	3549	3428
Bobowa		2009	3058	2996
Szczucin		2009	4206	4175
Radłów		2010	2721	2739
Nowe Brzesko		2011	1669	1663
Tarczyn	mazowieckie	2003	3845	4121
Prószków	opolskie	2004	2660	2639
Boguchwała	podkarpackie	2008	5823	5796
Brzostek		2009	2619	2697
Kołaczyce		2010	1453	1447
Przeclaw		2010	1621	1682
Pruchnik		2011	3689	3716
Krynki	podlaskie	2009	2595	2550
Michałow		2009	3390	3221
Szepietowo		2010	2305	2322
Czyżew		2011	2625	2634
Daleszyce	świętokrzyskie	2007	2962	2929
Dziwnów	zachodniopomorskie	2004	3031	2779
Tychowo		2010	2480	2542
Gościno		2011	2475	2527

Ryc. 3. Sieć miast w 2012 r.
Stan w dniu 31 XII

Ryc. 4. Dynamika liczby ludności w Polsce w latach 2003-2012
(rok poprzedni = 100)

Przez wszystkie lata okresu 2003-2012 na zbliżonym poziomie pozostawały wskaźnik feminizacji oraz jego różnica pomiędzy miastem i wsią. Liczba kobiet na 100 mężczyzn w miastach wzrosła ze 110 w 2003 r. do 111 w 2012 r., a na wsi nie ulegała zmianom i wynosiła 101. Dla całego kraju wskaźnik feminizacji w analizowanym okresie wyniósł 107.

Znaczne zmiany odnotowano natomiast w strukturze ludności według wieku. Spadek liczby urodzeń, trwający od początku lat dziewięćdziesiątych minionego stulecia, spowodował zmniejszenie odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym. Udział tej grupy wiekowej w miastach zmniejszył się z 19,8% w 2003 r. do 16,8% w 2012 r., tj. (o 3,0 p.proc). Tendencję spadkową wykazywał również odsetek ludności w wieku produkcyjnym w miastach – spadł on, odpowiednio, z 65,3 do 64,2.

Jeszcze głębsze zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku odnotowano na wsi, gdzie odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszył się o 4,5 p.proc., przy jednoczesnym wzroście analogicznego wskaźnika dla ludności w wieku produkcyjnym o 4,2 p.proc. Równocześnie zaobserwowano proces starzenia się ludności miejskiej. Odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w miastach zwiększył się w badanym dziesięcioleciu o 4,0 p.proc., podczas gdy na wsi utrzymał się zbliżonym poziomie, tylko z niewielkimi odchyleniami w poszczególnych latach.

W wyniku powyższych zmian liczby osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wieku, wskaźniki obciążenia demograficznego uległy obniżeniu.

Zmiany struktury ludności według ekonomicznych grup wieku oraz kształtowanie się wskaźników obciążenia demograficznego pokazują poniższe zestawienia (tabl. 3 i 4).

Tabl. 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2003, 2007 i 2012

Wyszczególnienie		Ludność w tys.	W % ogółu ludności – w wieku		
			przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
Polska	2003	38190,6	21,9	62,9	15,2
	2007	38115,6	19,6	64,4	16,0
	2012	38533,3	18,3	63,9	17,8
Miasta	2003	23513,4	19,8	65,3	15,0
	2007	23316,9	17,7	66,0	16,3
	2012	23336,4	16,8	64,2	19,0
Wieś	2003	14677,2	25,2	59,2	15,5
	2007	14798,8	22,6	61,9	15,5
	2012	15196,9	20,7	63,4	15,9

Tabl. 4. Wskaźniki obciążenia demograficznego w latach 2003, 2007 i 2012

Wyszczególnienie		Na 100 osób w wieku produkcyjnym ludność w wieku		
		nieprodukcyjnym	przedprodukcyjnym	poprodukcyjnym
Polska	2003	58,9	34,7	24,1
	2007	55,3	30,5	24,8
	2012	56,6	28,7	27,9
Miasta	2003	53,3	30,3	23,0
	2007	51,6	26,9	24,7
	2012	55,8	26,1	29,7
Wieś	2003	68,8	42,6	26,2
	2007	61,5	36,6	25,0
	2012	57,8	32,7	25,1

Struktura wielkościowa i terytorialna sieci polskich miast jest w dużym stopniu uwarunkowana historycznie, a zmiany administracyjne modyfikują ją powoli, zgodnie z przebiegiem procesów rozwoju demograficznego i gospodarczego.

W dalszej części niniejszego opracowania omówione zostanie regionalne zróżnicowanie sieci miast i ludności miejskiej w dziesięcioleciu 2003-2012, z uwzględnieniem niektórych elementów rozwoju miast według liczby mieszkańców.

Podobnie jak w poprzednich edycjach „Miast w liczbach”, zastosowano podział miast na siedem klas wielkościowych, które rozmieszczono w trzech grupach, tworząc w ten sposób podział na miasta małe, średnie i duże. Usytuowanie 908 miast w tak ustalonym podziale w końcu 2012 r. przedstawiono w tabelicy 5.

Tabl. 5. Struktura miast według liczby ludności w 2012 r.

Grupy i klasy wielkości miast	Podział według liczby mieszkańców w tys.	Liczba miast (stan w dniu 31 XII)		
		ogółem	w odsetkach	
			ogółem = 100	grupa = 100
OGÓLEM	x	908	100,0	x
Miasta małe	poniżej 20	685	75,4	100,0
klasa I	poniżej 5	318	35,0	46,4
klasa II	5-10	181	19,9	26,4
klasa III	10-20	186	20,5	27,2
Miasta średnie	20-100	184	20,3	100,0
klasa IV	20-50	136	15,0	73,9
klasa V	50-100	48	5,3	26,1
Miasta duże	100 i więcej	39	4,3	100,0
klasa VI	100-200	22	2,4	56,4
klasa VII	200 i więcej	17	1,9	43,6

Struktura sieci miast według ich wielkości (wyznaczonej liczbą mieszkańców) jest zróżnicowana przestrzennie zarówno w ramach grup wielkościowych, jak klas współtworzących dane grupy. Wśród wyróżnionych grup wielkościowych dominowały miasta małe (75,4%), których większość nie przekraczała liczby 5 tys. mieszkańców (klasa I). Grupa miast średnich liczyła 184 miasta (20% wszystkich miast), z których zdecydowana większość należała do klasy IV (20-50 tys. mieszkańców). Najmniej liczną grupę stanowiły miasta duże (4,3%), gdzie większość miast zawierała się w przedziale 100-200 tys. mieszkańców (klasa VI).

2. Terytorialne zróżnicowanie sieci miast i ludności miejskiej w 2012 r.

W końcu 2012 r. status miejski miało 908 jednostek osadniczych zajmujących obszar 21574 km², tj. 6,9% powierzchni kraju. Przeciętnie na jedno miasto przypadało 344,4 km² powierzchni kraju. Największa gęstość sieci miast występowała na obszarze województwa śląskiego, gdzie na jedno miasto przypadało 173,7 km² powierzchni. Wskaźnik gęstości sieci poniżej 300 km² na 1 miasto cechował województwa: dolnośląskie (219,2 km²), małopolskie (248,9 km²), opolskie (268,9 km²) i wielkopolskie (273,6 km²). Mniejszą gęstość sieci miały północne i wschodnie rejony kraju, a najrzadsza sieć miast w 2012 r. wystąpiła w województwie lubelskim, gdzie wartość wskaźnika wynosiła 598,2 km² (zob. tabl. 6).

Tabl. 6. Gęstość sieci miast i ich struktura według grup wielkościowych w przekroju wojewódzkim w 2012 r.

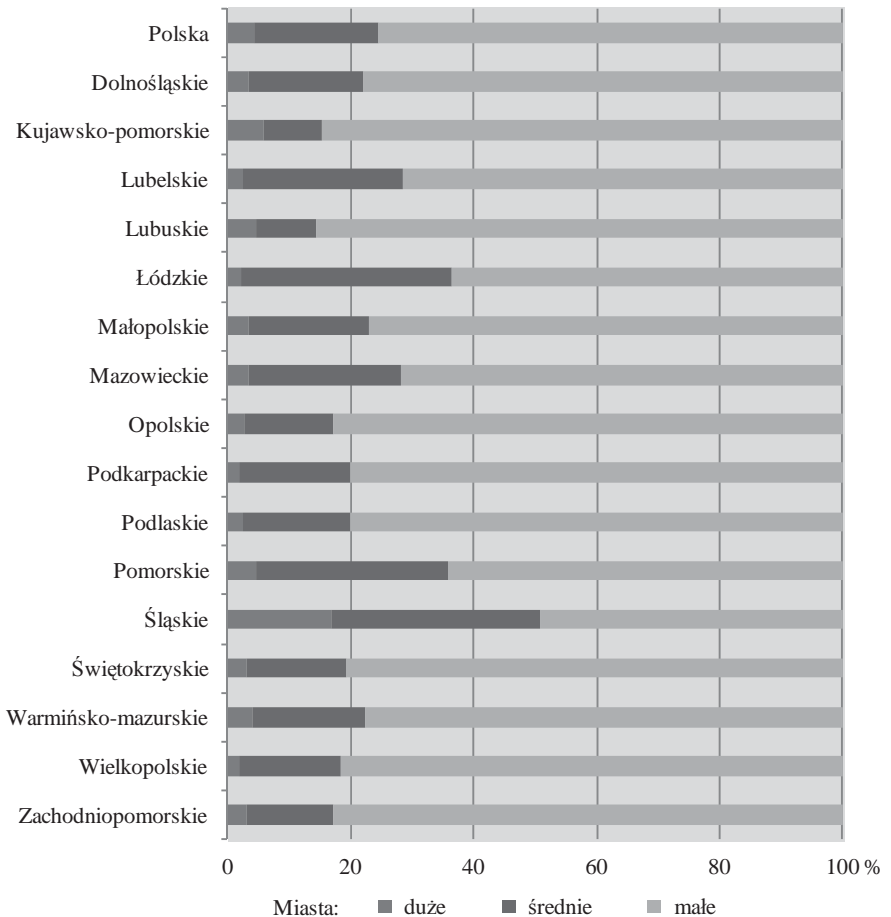
Województwa	Powierzchnia województwa w przeliczeniu na 1 miasto ^a w km ²	Liczba miast					
		ogółem	o liczbie ludności				
			poniżej 20 tys. (miasta małe)		20-100 tys. (miasta średnie)	100 tys. i więcej (miasta duże)	
			razem	w tym poniżej 5 tys.		razem	w tym 200 tys. i więcej
Polska	344,4	908	685	318	184	39	17
Dolnośląskie	219,2	91	71	23	17	3	1
Kujawsko-pomorskie	345,6	52	44	20	5	3	2
Lubelskie	598,2	42	30	15	11	1	1
Lubuskie	333,0	42	36	18	4	2	-
Łódzkie	414,1	44	28	13	15	1	1
Małopolskie	248,9	61	47	18	12	2	1
Mazowieckie	418,3	85	61	25	21	3	2
Opolskie	268,9	35	29	10	5	1	-
Podkarpackie	356,9	50	40	19	9	1	-
Podlaskie	504,7	40	32	21	7	1	1
Pomorskie	436,0	42	27	9	13	2	2
Śląskie	173,7	71	35	12	24	12	3
Świętokrzyskie	377,8	31	25	14	5	1	1
Warmińsko-mazurskie	493,3	49	38	19	9	2	-
Wielkopolskie	273,6	109	89	50	18	2	1
Zachodniopomorskie	357,7	64	53	32	9	2	1

^a Współczynnik gęstości sieci miast.

Najwięcej miast zlokalizowanych jest na terenie województwa wielkopolskiego (109, tj. 12,0% ogółu miast polskich). W zdecydowanej większości (81,7%) są to miasta małe, liczące poniżej 20 tys. mieszkańców (w tym 10 miast o liczbie ludności poniżej 2 tys.).

Z ogólnej liczby 184 miast średnich aż 51,6% było zlokalizowanych na obszarze pięciu województw: śląskiego (24 miasta), mazowieckiego (21), wielkopolskiego (18), dolnośląskiego (17) i łódzkiego (15). W najbardziej zurbanizowanym województwie śląskim położone jest niemal co trzecie miasto duże (30,8%).

Ryc. 5. Struktura miast według grup wielkościowych w 2012 r.

Terytorialne zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji i struktury ludności miejskiej według wielkości miasta oraz wielkość przeciętnego miasta ilustruje tablica 7.

Tabl. 7. Powierzchnia i ludność miast w 2012 r.

Województwa	Powierzchnia miast w km ²	Ludność miejska w tys.	Ludność miejska w % ludności województwa ^a	Ludność w miastach		
				małych	średnich	dużych
	w przeliczeniu na 1 miasto	w % ogółu ludności miejskiej				
Polska	23,8	25,7	60,6	21,3	32,1	46,6
Dolnośląskie	24,3	22,3	69,6	25,5	32,5	42,0
Kujawsko-pomorskie	15,9	24,3	60,2	26,3	19,8	54,0
Lubelskie	23,1	23,9	46,4	22,0	43,4	34,6
Lubuskie	15,4	15,4	63,3	42,6	19,7	37,6
Łódzkie	26,3	36,5	63,6	13,2	42,1	44,8
Małopolskie	27,1	26,9	48,9	22,0	24,8	53,1
Mazowieckie	25,4	40,0	64,2	16,1	23,4	60,5
Opolskie	21,8	15,1	52,2	40,4	36,5	23,0
Podkarpackie	23,7	17,6	41,3	28,4	50,9	20,7
Podlaskie	23,3	18,1	60,3	23,8	35,4	40,8
Pomorskie	26,5	35,7	65,4	14,6	38,0	47,4
Śląskie	53,4	50,4	77,6	8,7	32,2	59,2
Świętokrzyskie	21,6	18,5	44,9	26,8	38,1	35,1
Warmińsko-mazurskie	12,2	17,6	59,3	32,9	32,4	34,7
Wielkopolskie	13,7	17,6	55,5	29,3	36,6	34,1
Zachodniopomorskie	22,0	18,5	68,8	28,5	27,7	43,8

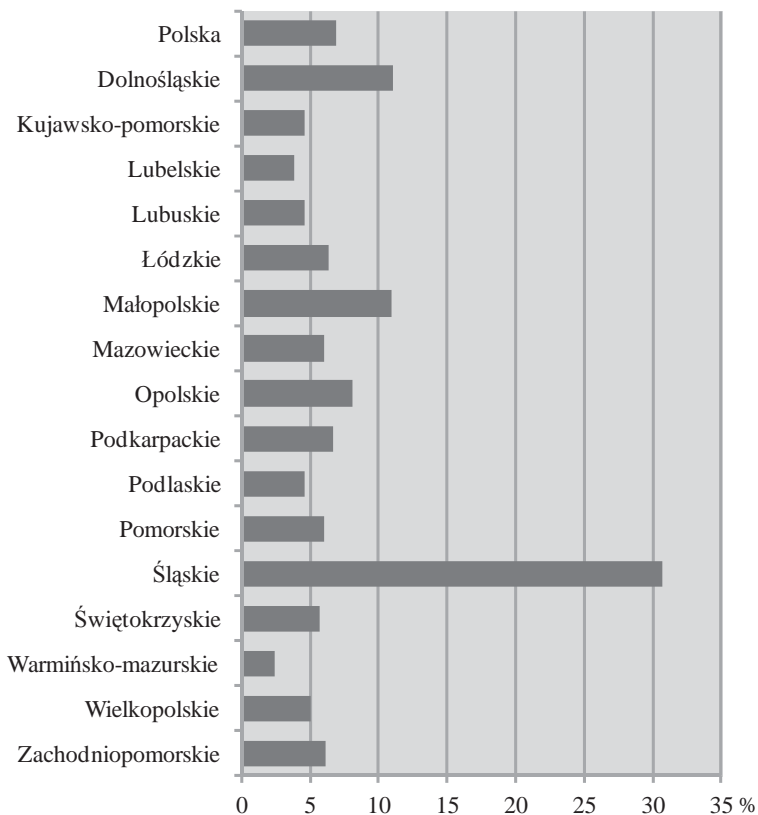
^a Wskaźnik urbanizacji.

Ludność miejska w 2012 r. liczyła 23336,4 tys. osób, tj. 60,6% ludności kraju. Najbardziej zurbanizowane było województwo śląskie, gdzie ludność w miastach stanowiła 77,6% ogółu ludności. Wysoki wskaźnik urbanizacji miały również województwa dolnośląskie (69,6%) i zachodniopomorskie (68,8%). W czterech woje-

wództwach (podkarpackie, świętokrzyskie, lubelskie, małopolskie) ludność miejska stanowiła mniej niż połowę ogółu ludności.

Przeciętne miasto polskie w 2012 r. zajmowało 23,8 km² powierzchni i liczyło 25,7 tys. mieszkańców. Rozpiętość wskaźnika przeciętnej wielkości miast w przekroju wojewódzkim wynosiła 41,2 km² według kryterium powierzchniowego i 35,3 tys. osób według kryterium ludnościowego. Największe – zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności – było przeciętne miasto województwa śląskiego, prawie dwukrotnie większe od przeciętnej wielkości miast w kraju. Najmniej powierzchni przypadało na przeciętne miasto województwa warmińsko-mazurskiego, a najmniej ludności – na 1 miasto województwa opolskiego.

Ryc. 6. Powierzchnia miast w % powierzchni ogółem w 2012 r.

Na 1 km² łącznej powierzchni polskich miast w 2012 r. przypadało 1082 mieszkańców (zob. tabl. 8). Najbardziej zaludnione były miasta województw: mazowieckiego (1577 osób na 1 km²) i kujawsko-pomorskiego (1524 osoby na 1 km²). Wysoki wskaźnik gęstości zaludnienia (1441 i 1387 osób na 1 km²) miały również miasta województw warmińsko-mazurskiego i łódzkiego. Najniższy był ten wskaźnik w miastach województwa opolskiego (691 osoby na 1 km²). Poniżej 800 osób na 1 km² miały też miasta województw podkarpackiego i podlaskiego.

W 2012 r. mieszkańcy dużych miast stanowili 46,6% ogółu ludności miejskiej w kraju. W czterech województwach (mazowieckim, śląskim, kujawsko-pomorskim i małopolskim) ponad połowa ludności miejskiej to mieszkańcy dużych miast. W tej grupie mieszczą się pod względem liczby ludności wszystkie miasta wojewódzkie.

Liczba mieszkańców miast wojewódzkich w 2012 r. stanowiła 32,4% ludności miejskiej kraju (zob. tabl. 8). Znacznie zróżnicowany był przy tym udział ludności miasta wojewódzkiego w ogólnej liczbie ludności miejskiej danego województwa. Dla porównania: mieszkańcy Warszawy stanowili 50,4% ludności miejskiej województwa mazowieckiego, natomiast ludność Katowic to zaledwie 8,6% wszystkich mieszkańców miast województwa śląskiego.

Miasta wojewódzkie charakteryzowały się w 2012 r. zdecydowanie największą gęstością zaludnienia, co zobrazowano w tablicy 8.

Tabl. 8. Ludność miast wojewódzkich na tle ludności miejskiej ogółem w 2012 r.

Województwa	Ludność miast wojewódzkich		Ludność miejska ogółem
	w % ludności miejskiej ogółem	na 1 km ² odpowiedniej powierzchni	
Polska	32,4	2149	1082
Dolnośląskie	31,1	2156	919
Kujawsko-pomorskie ^a	44,8	1939	1524
Lubelskie	34,6	2358	1036
Lubuskie ^b	18,4	826	1004
Łódzkie	44,8	2452	1387
Małopolskie	46,3	2320	990

Tabl. 8. Ludność miast wojewódzkich na tle ludności miejskiej ogółem w 2012 r.
(dok.)

Województwa	Ludność miast wojewódzkich		Ludność miejska ogółem
	w % ludności miejskiej ogółem	na 1 km ² odpowiedniej powierzchni	
Mazowieckie	50,4	3317	1577
Opolskie	23,0	1259	691
Podkarpackie	20,4	1547	743
Podlaskie	40,8	2888	777
Pomorskie	30,7	1758	1347
Śląskie	8,6	1866	945
Świętokrzyskie	35,1	1833	855
Warmińsko-mazurskie	20,3	1977	1441
Wielkopolskie	28,7	2103	1287
Zachodniopomorskie	34,5	1361	839

a Łącznie Bydgoszcz i Toruń. *b* Łącznie Gorzów Wielkopolski i Zielona Góra.

Najgęściej zaludnionymi miastami wojewódzkimi były: Warszawa, Białystok, Łódź i Lublin.

3. Bezrobocie rejestrowane w miastach wojewódzkich

W końcu 2012 r. w Polsce zarejestrowanych było 2136,8 tys. bezrobotnych, czyli o 154,1 tys. (tj. o 7,8%) więcej niż w analogicznym okresie roku poprzedniego. Wzrost liczby bezrobotnych zanotowano zarówno wśród mężczyzn (o 12,5%), jak i kobiet (o 3,7%). W stosunku do grudnia 2011 r. liczba bezrobotnych zwiększyła się we wszystkich województwach, przy czym najbardziej w województwie małopolskim (o 11,1%), a najmniej w województwie lubuskim (o 2,5%).

W stosunku do roku 2011 spadek liczby bezrobotnych w 2012 r. miał miejsce w Gorzowie Wielkopolskim i Zielonej Górze, natomiast w 16 pozostałych miastach będących stolicami województw wystąpił wzrost ich liczby od 6,3% w Lublinie do 23,3% w Katowicach (zob. tabl. 9).

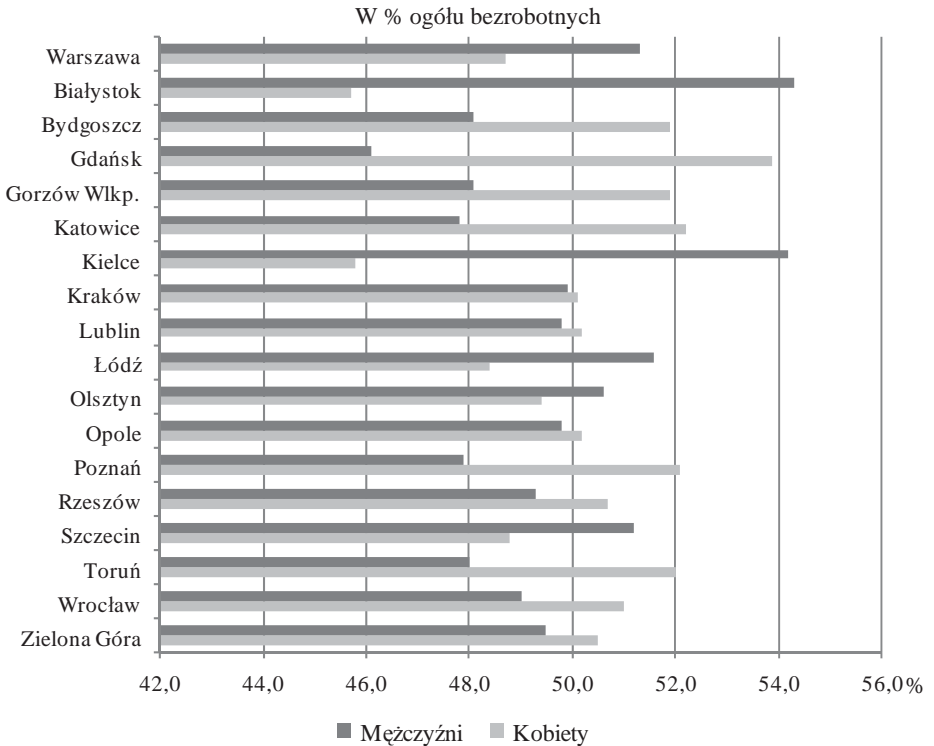
Tabl. 9. Bezrobotni w miastach wojewódzkich
Stan w końcu grudnia

Miasta	2011	2012	
	w tys.		2011=100
Warszawa	41,6	49,2	118,3
Białystok	15,5	16,5	106,6
Bydgoszcz	12,9	13,9	108,0
Gdańsk	11,1	13,1	118,1
Gorzów Wlkp.	5,3	5,3	98,5
Katowice	8,8	10,8	123,3
Kielce	10,8	11,7	108,2
Kraków	19,4	23,9	123,0
Lublin	16,1	17,1	106,3
Łódź	37,0	41,0	110,7
Olsztyn	6,2	7,3	116,4
Opole	4,3	5,0	115,4
Poznań	11,6	13,7	118,2
Rzeszów	8,4	9,1	108,3
Szczecin	16,9	19,1	113,0
Toruń	7,4	8,8	119,3
Wrocław	16,2	19,0	117,5
Zielona Góra	4,9	4,8	98,9

W Polsce w 2012 r. bezrobotnych kobiet (1099,2 tys. tj. 51,4%), było więcej niż mężczyzn (1037,6 tys. tj. 48,6%). W poszczególnych miastach wojewódzkich udział bezrobotnych mężczyzn zamykał się w przedziale od 46,1% (Gdańsk) do 54,3% (Białystok). Mężczyźni stanowili większość wśród bezrobotnych w sześciu miastach (Bia-

łystok, Kielce, Łódź, Warszawa, Szczecin i Olsztyn). Strukturę bezrobotnych według płci przedstawia rycina 7.

Ryc. 7. Bezrobotni według płci w miastach wojewódzkich w 2012 r.

W 2012 r. 49,3% bezrobotnych w Polsce (w 2011 r. – 50,3%) miało mniej niż 35 lat. We wszystkich miastach wojewódzkich udział tej grupy bezrobotnych był nieco niższy od wskaźnika dla kraju i zamykał się w przedziale od 35,3% we Wrocławiu do 48,8% w Rzeszowie. Wysoki odsetek (ponad 45%) odnotowano również w Lublinie, Olsztynie, Katowicach i Białymstoku. Udział osób w wieku poniżej 35 lat był znaczący zarówno wśród bezrobotnych mężczyzn, jak i kobiet, gdyż w skali całego kraju wynosił, odpowiednio, 45,0% i 53,2%. Również we wszystkich miastach wojewódzkich odsetek bezrobotnych kobiet w tej grupie wieku był wyższy niż wśród mężczyzn. W trzech miastach (Lublin, Olsztyn i Rzeszów) kobiety w wieku poniżej 35 lat stanowiły ponad połowę bezrobotnych kobiet.

Wśród ogółu bezrobotnych we wszystkich miastach wojewódzkich dominowały liczebnie osoby w wieku 25-34 lata. Prawidłowość taka wystąpiła również w odnie-

sieniu do bezrobotnych kobiet, natomiast wśród pozostających bez pracy mężczyzn, największy udział w sześciu miastach (Wrocław, Warszawa, Szczecin, Łódź, Gdańsk i Gorzów Wielkopolski) miały osoby w wieku 55 i więcej lat. Strukturę bezrobotnych według wieku i płci w 2012 r. przedstawia tablica 10.

Tabl. 10. Bezrobotni w miastach wojewódzkich według wieku i płci w 2012 r.
Stan w końcu grudnia

Wyszczególnienie		Ogółem		W wieku lat				
				24 i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
		o-ogółem m-mężczyźni k-kobiety	w tys.	w %				
Polska	o	2136,8	100,0	19,9	29,4	19,6	18,7	12,5
	m	1037,6	100,0	19,5	25,5	18,2	19,4	17,3
	k	1099,2	100,0	20,2	33,0	20,8	18,1	7,9
Warszawa	o	49,2	100,0	8,5	29,0	22,0	20,1	20,4
	m	25,3	100,0	8,0	24,6	20,3	20,4	26,6
	k	24,0	100,0	9,0	33,7	23,8	19,8	13,8
Białystok	o	16,5	100,0	13,4	31,9	19,0	19,9	15,9
	m	9,0	100,0	14,2	28,5	18,2	19,6	19,5
	k	7,6	100,0	12,3	35,9	20,0	20,2	11,6
Bydgoszcz	o	13,9	100,0	13,7	29,3	20,2	20,8	15,9
	m	6,7	100,0	13,3	25,3	18,7	21,0	21,8
	k	7,2	100,0	14,2	33,0	21,6	20,6	10,5
Gdańsk	o	13,1	100,0	10,7	29,0	21,8	19,9	18,6
	m	6,0	100,0	10,1	23,7	20,2	21,1	24,8
	k	7,1	100,0	11,1	33,6	23,1	19,0	13,2
Gorzów Wlkp.	o	5,3	100,0	13,8	28,6	19,1	20,6	17,8
	m	2,5	100,0	13,7	24,0	18,0	20,0	24,3
	k	2,7	100,0	13,9	33,0	20,2	21,1	11,8
Katowice	o	10,8	100,0	14,7	30,7	19,9	21,0	13,7
	m	5,2	100,0	15,1	27,1	18,6	21,3	17,9
	k	5,7	100,0	14,3	34,0	21,1	20,8	9,8
Kielce	o	11,7	100,0	12,3	29,7	21,6	21,0	15,4
	m	6,3	100,0	12,8	26,8	20,7	20,9	18,7
	k	5,4	100,0	11,6	33,2	22,6	21,1	11,4
Kraków	o	23,9	100,0	11,5	30,6	21,0	20,6	16,2
	m	11,9	100,0	11,4	26,3	19,6	20,9	21,8
	k	12,0	100,0	11,7	34,8	22,5	20,4	10,6
Lublin	o	17,1	100,0	12,9	33,9	20,9	18,3	14,0
	m	8,5	100,0	12,8	29,2	20,7	19,1	18,3
	k	8,6	100,0	13,1	38,5	21,1	17,6	9,7

Tabl. 10. Bezrobotni w miastach wojewódzkich według wieku i płci w 2012 r. (dok.)
Stan w końcu grudnia

Wyszczególnienie		Ogółem		W wieku lat				
				24 i mniej	25-34	35-44	45-54	55 i więcej
o-ogółem m-mężczyźni k-kobiety		w tys.	w %					
Łódź	o	41,0	100,0	10,3	25,2	21,4	22,7	20,4
	m	21,2	100,0	10,1	22,8	20,2	21,4	25,4
	k	19,8	100,0	10,6	27,8	22,7	24,0	15,0
Olsztyn	o	7,3	100,0	13,9	32,9	18,9	19,2	15,1
	m	3,7	100,0	13,4	28,1	18,6	19,2	20,7
	k	3,6	100,0	14,4	37,9	19,1	19,3	9,3
Opole	o	5,0	100,0	11,6	30,6	19,9	19,2	18,7
	m	2,5	100,0	10,7	26,9	17,7	19,2	25,5
	k	2,5	100,0	12,4	34,3	22,1	19,3	12,0
Poznań	o	13,7	100,0	10,9	32,6	20,3	19,5	16,7
	m	6,6	100,0	10,2	27,9	18,6	20,5	22,9
	k	7,1	100,0	11,5	37,0	21,9	18,6	10,9
Rzeszów	o	9,1	100,0	14,9	33,9	18,6	19,2	13,4
	m	4,5	100,0	15,2	30,7	16,4	19,0	18,8
	k	4,6	100,0	14,6	37,0	20,8	19,5	8,1
Szczecin	o	19,1	100,0	11,1	28,1	20,9	20,8	19,1
	m	9,8	100,0	10,5	23,6	19,1	21,1	25,6
	k	9,3	100,0	11,7	32,7	22,8	20,4	12,4
Toruń	o	8,8	100,0	15,0	29,9	21,5	20,1	13,6
	m	4,2	100,0	16,7	27,1	19,2	19,3	17,7
	k	4,6	100,0	13,4	32,5	23,6	20,8	9,8
Wrocław	o	19,0	100,0	8,4	26,9	19,2	21,3	24,1
	m	9,3	100,0	7,1	21,5	17,5	21,5	32,4
	k	9,7	100,0	9,6	32,2	20,9	21,2	16,2
Zielona Góra	o	4,8	100,0	11,0	30,8	20,1	22,1	16,1
	m	2,4	100,0	11,0	25,5	18,8	22,4	22,4
	k	2,4	100,0	11,0	35,9	21,3	21,8	10,0

Osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły 17,3% ogółu bezrobotnych mężczyzn w kraju. W miastach wojewódzkich ich udział zawierał się w przedziale od 17,7% (Toruń) do 32,4% (Wrocław). Wśród wszystkich kobiet zarejestrowanych w urzędach pracy w kraju jako bezrobotne, osoby w wieku 55 lat i więcej stanowiły 7,9%, natomiast w poszczególnych miastach wojewódzkich analogiczny udział był wyższy i wyniósł od 8,1% w Rzeszowie do 16,2% we Wrocławiu.

Tabl. 11. Struktura zarejestrowanych bezrobotnych w miastach wojewódzkich według wykształcenia w 2012 r.
Stan w końcu grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem	Z wykształceniem				
		wyższym	policealnym i średnim zawodowym	średnim ogólnokształcącym	zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym i niższym
	w %					
Polska	100,0	11,7	22,1	10,6	28,3	27,3
Warszawa	100,0	25,5	24,0	11,9	14,9	23,6
Białystok	100,0	21,0	22,8	11,6	20,8	23,8
Bydgoszcz	100,0	15,2	20,0	9,5	27,5	27,9
Gdańsk	100,0	20,5	23,0	13,0	19,1	24,4
Gorzów Wlkp.	100,0	16,9	20,5	11,8	24,7	26,2
Katowice	100,0	15,2	21,1	9,1	23,4	31,1
Kielce	100,0	22,6	24,3	11,3	22,0	19,8
Kraków	100,0	24,2	23,3	11,3	18,7	22,6
Lublin	100,0	23,4	23,0	11,7	17,6	24,2
Łódź	100,0	11,6	18,5	11,8	19,8	38,3
Olsztyn	100,0	24,6	21,9	12,5	18,2	22,7
Opole	100,0	23,7	19,9	11,9	19,9	24,6
Poznań	100,0	23,3	18,8	12,1	20,7	25,0
Rzeszów	100,0	26,1	24,7	11,1	18,5	19,6
Szczecin	100,0	16,9	19,3	10,5	24,0	29,3
Toruń	100,0	14,7	22,0	9,5	25,2	28,7
Wrocław	100,0	23,5	23,9	10,2	20,6	21,9
Zielona Góra	100,0	17,4	24,5	9,5	25,2	23,4

W 2012 r. bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym i niższym stanowili niemal 56% ogólnej liczby bezrobotnych (udziały bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe wynosiły odpowiednio 28,3% i 27,3%). Stosunkowo wysoki był także odsetek osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (22,1%). Wśród ogółu bezrobotnych w kraju najmniejszy udział miały osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (10,6%) i wyższym (11,7%).

W poszczególnych miastach wojewódzkich struktura bezrobotnych według wykształcenia nie zawsze była zgodna z obrazem dla kraju jako całości (zob. ryc. 3). Bezrobotni z wykształceniem gimnazjalnym i niższym stanowili dominującą liczebnie grupę bezrobotnych w Łodzi (38,3%), Katowicach (31,1%), Szczecinie (29,3%), Toruniu (28,7%), Bydgoszczy (27,9%), Gorzowie Wielkopolskim (26,2%), Poznaniu (25,0%), Opolu (24,6%), Gdańsku (24,4%), Lublinie (24,2%) i Białymstoku (23,8%). Legitymujący się wykształceniem zasadniczym zawodowym mieli najwyższy udział wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Zielonej Górze. Osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym nie byli dominującą grupą bezrobotnych w żadnym z miast wojewódzkich. W Kielcach i Wrocławiu najczęściej wśród bezrobotnych występowały osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (było ich, odpowiednio, 24,3% i 23,9%). Osoby posiadające wykształcenie wyższe stanowiły najliczniejszą grupę bezrobotnych w: Rzeszowie (26,1%), Warszawie (25,5%), Olsztynie (24,6%) i Krakowie (24,2%). W 2012 r. w skali całego kraju poziom wykształcenia bezrobotnych kobiet był wyższy niż wśród bezrobotnych mężczyzn. Wykształcenie zasadnicze zawodowe miało 33,6% bezrobotnych mężczyzn, a odpowiedni udział bezrobotnych kobiet wynosił 23,2%. Wśród bezrobotnych kobiet najwięcej było osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (25,2%).

Odsetek bezrobotnych mężczyzn posiadających wykształcenie zawodowe był największy w czterech miastach wojewódzkich tj. w Bydgoszczy (33,3%), Zielonej Górze (31,0%), Kielcach (29,3%) i Wrocławiu (27,9%). W pozostałych stolicach województw dominujący udział mieli bezrobotni mężczyźni z wykształceniem gimnazjalnym. W 11 miastach najwyższy udział wśród ogółu bezrobotnych kobiet miały osoby z wykształceniem wyższym (Rzeszów – 32,3%, Warszawa – 31,4%, Olsztyn – 31,4%, Kraków – 30,7%, Kielce – 30,6%, Lublin – 29,2%, Wrocław – 28,9%, Opole – 28,3%, Białystok – 28,2%, Poznań – 27,7%, Gdańsk – 24,9%). W sześciu stolicach województw wśród bezrobotnych liczebnie dominowały kobiety legitymujące się wykształceniem gimnazjalnym i niższym (Łódź – 34,3%, Katowice – 27,9%, Szczecin i Toruń – po 25,2%, Bydgoszcz – 23,9% i Gorzów Wielkopolski – 22,0%).

Udział zarejestrowanych bezrobotnych posiadających wykształcenie wyższe w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2012 r. w kraju wynosił 1,0%. W mia-

stach wojewódzkich analogiczny wskaźnik zawierał się w przedziale od 0,8% w Katowicach do 2,1% w Kielcach (tylko w czterech miastach wojewódzkich wskaźnik ten był niższy od analogicznego w całym kraju). Natomiast odpowiedni udział bezrobotnych legitymujących się wykształceniem zasadniczym zawodowym był we wszystkich stolicach województw niższy od wyliczonego dla całego kraju (2,5%), a jego skrajne wartości wystąpiły w Warszawie (0,7%) i Kielcach (2,0%).

Istotne w analizie bezrobocia są również informacje o długości okresu poszukiwania pracy. W 2012 r. wśród ogółu zarejestrowanych bezrobotnych w kraju 35,4% stanowiły osoby długotrwale bezrobotne, tzn. poszukujące pracy dłużej niż rok. W stolicach województw osoby pozostające bez pracy powyżej roku stanowiły od 21,0% (Poznań) do 42,7% (Lublin) ogółu bezrobotnych. Udziały powyżej 40% odnotowano również w Białymstoku i Rzeszowie (zob. tabl. 12).

Tabl. 12. Bezrobotni w miastach wojewódzkich pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w 2012 r.
Stan w końcu grudnia

Wyszczególnienie	Ogółem		Z tego pozostający bez pracy	
	w tys.	w % ogółu bezrobotnych	24 miesiące i mniej	powyżej 24 miesięcy
			w % ogółem	
Polska	757,2	35,4	49,7	50,3
Warszawa	17,8	36,2	42,4	57,6
Białystok	6,8	41,2	46,1	53,9
Bydgoszcz	4,1	29,7	56,5	43,5
Gdańsk	3,6	27,3	63,7	36,3
Gorzów Wlkp.	1,3	24,3	66,5	33,5
Katowice	3,2	29,1	62,1	37,9
Kielce	4,2	36,0	54,0	46,0
Kraków	7,0	29,2	56,5	43,5
Lublin	7,3	42,7	41,4	58,6
Łódź	16,0	39,1	51,2	48,8
Olsztyn	2,0	27,1	63,1	36,9
Opole	1,4	28,8	53,9	46,1
Poznań	2,9	21,0	68,8	31,2
Rzeszów	3,7	40,1	44,9	55,1
Szczecin	6,8	35,6	55,2	44,8
Toruń	2,4	27,7	60,5	39,5
Wrocław	5,7	30,1	43,5	56,5
Zielona Góra	1,1	22,6	63,6	36,4

We wszystkich miastach wojewódzkich, z wyjątkiem Warszawy, odsetek długo-
trwale poszukujących pracy kobiet był wyższy od analogicznego wskaźnika dla męż-
czyzn.

Jako miarę charakteryzującą natężenie bezrobocia, również w ujęciu przestrzen-
nym, wykorzystano w niniejszym opracowaniu stopę bezrobocia rejestrowanego.
Z danych zestawionych w tablicy 5 wynika, że w okresie ostatniego pięciolecia
(2007-2012) stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce wzrosła o 2,2 p.proc. i w koń-
cu 2012 r. wynosiła 13,4%. Po niewielkim spadku odnotowanym w 2008 r. w kolej-
nych latach występował systematyczny jej wzrost (zob. tabl. 13).

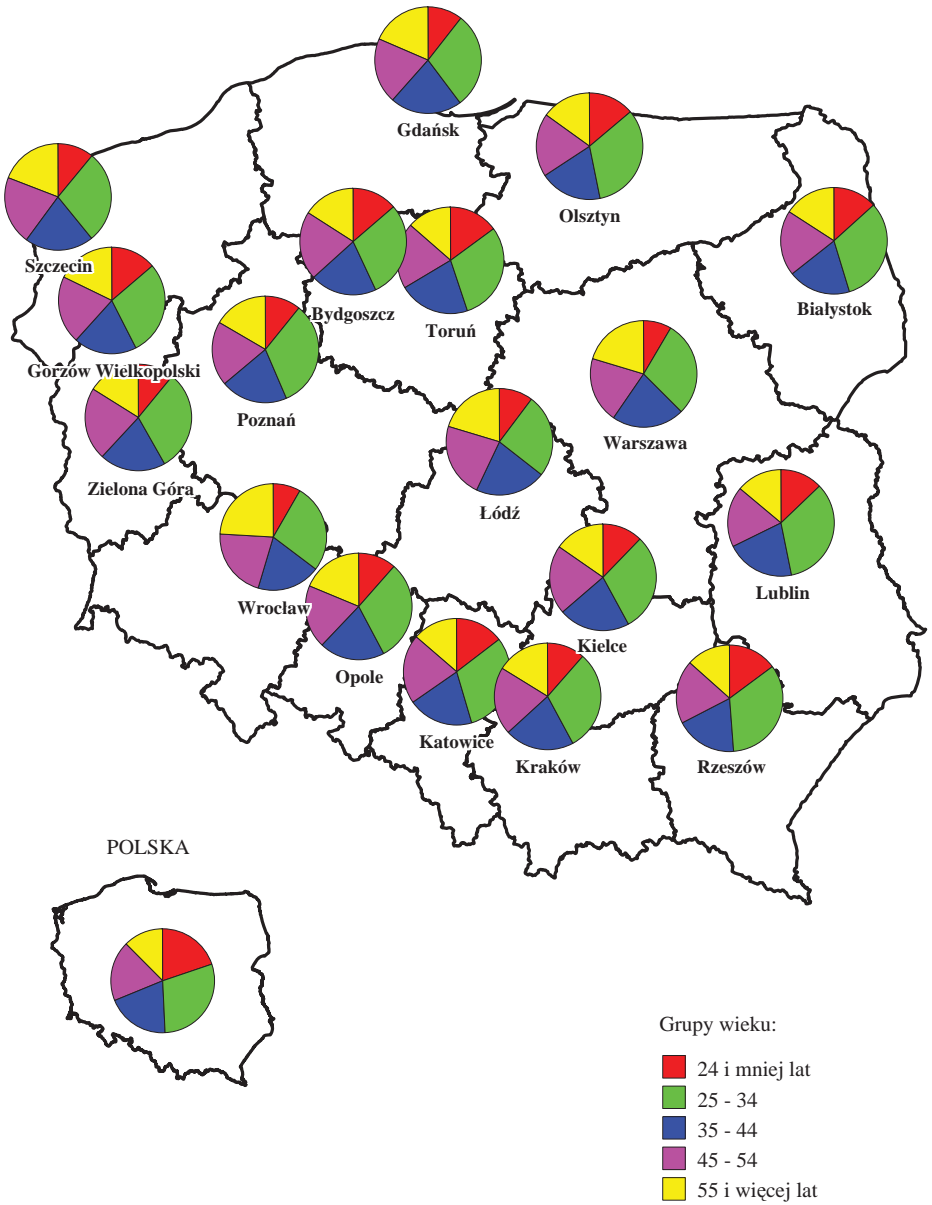
Tabl. 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego w miastach wojewódzkich
w latach 2007-2012
Stan w końcu grudnia

Wyszczególnie- nie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2012	
	w %						przyrost (w p.proc.) w porównaniu z rokiem	
							2007	2011
Polska	11,2	9,5	12,1	12,4	12,5	13,4	2,2	0,9
Warszawa	2,9	1,9	2,8	3,5	3,7	4,3	1,4	0,6
Białystok	7,9	7,8	11,7	12,3	12,4	13,3	5,4	0,9
Bydgoszcz	6,2	4,9	7,6	8,0	7,9	8,6	2,4	0,7
Gdańsk	3,7	2,6	4,8	5,4	5,4	6,3	2,6	0,9
Gorzów Wlkp.	6,1	4,2	7,7	8,1	9,4	9,1	3,0	-0,3
Katowice	3,3	1,9	3,3	3,8	4,2	5,2	1,9	1,0
Kielce	10,0	9,6	10,6	10,6	9,9	10,7	0,7	0,8
Kraków	3,8	2,8	4,1	4,7	4,8	5,8	2,0	1,0
Lublin	8,2	7,4	9,0	9,6	9,4	9,9	1,7	0,5
Łódź	8,5	6,8	9,6	10,0	11,0	12,0	3,5	1,0
Olsztyn	4,4	4,3	7,3	6,9	7,2	8,4	4,0	1,2
Opole	5,3	4,4	5,9	6,4	6,2	7,1	1,8	0,9
Poznań	2,9	1,8	3,2	3,6	3,6	4,2	1,3	0,6
Rzeszów	7,3	5,9	7,2	7,6	7,6	8,1	0,8	0,5
Szczecin	6,5	4,3	8,5	9,7	9,9	11,0	4,5	1,1
Toruń	6,3	6,1	8,5	8,2	8,1	9,6	3,3	1,5
Wrocław	4,5	3,3	5,1	5,5	5,0	5,7	1,2	0,7
Zielona Góra	7,1	4,9	7,4	7,7	8,3	8,3	1,2	0,0

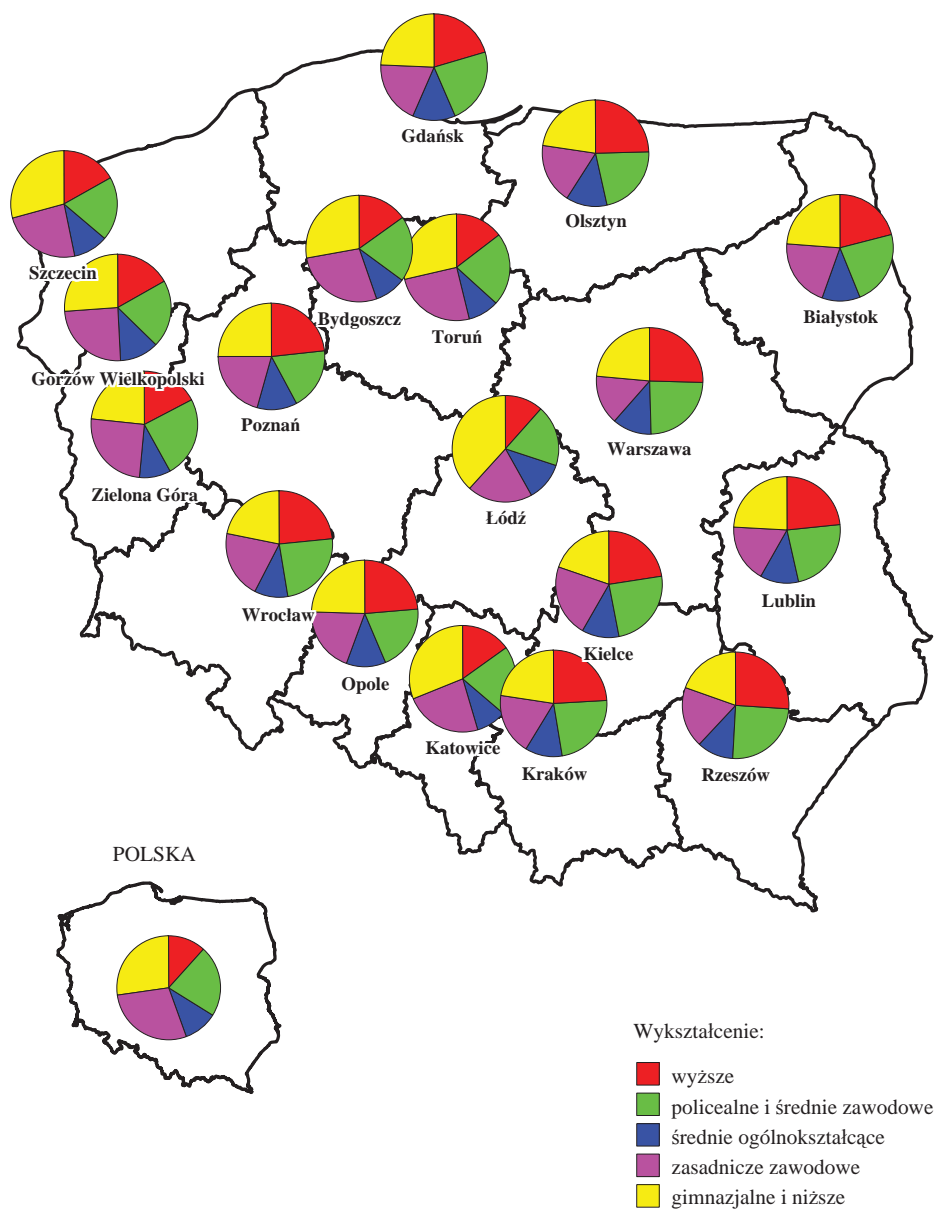
We wszystkich miastach wojewódzkich w 2012 r. stopa bezrobocia rejestrowanego była niższa od przeciętnej w kraju i mieściła się w przedziale od 4,2% w Poznaniu do 13,3% w Białymstoku. Jedynym miastem wojewódzkim, w którym natężenie bezrobocia obniżyło się w porównaniu z 2011 r. był Gorzów Wielkopolski (o 0,3 p.proc.), natomiast w Zielonej Górze stopa bezrobocia rejestrowanego pozostała na niezmiennym poziomie. W pozostałych stolicach województw przyrost wartości liczbowej tego wskaźnika w porównaniu z rokiem poprzednim mieścił się w granicach od 0,5 p.proc. do 1,5 p.proc (zob. tabl. 5).

W 2012 r., w porównaniu z końcem 2007 r., natężenie bezrobocia wzrosło we wszystkich miastach wojewódzkich. Przyrost mniejszy od przeciętnego w kraju, który wynosił 2,2 p.proc., zanotowano w następujących stolicach województw: Warszawa (1,4 p.proc.), Katowice (1,9 p.proc.), Kielce (0,7 p.proc.), Kraków (2,0 p.proc.), Lublin (1,7 p.proc.), Opole (1,8 p.proc.), Poznań (1,3 p.proc.), Rzeszów (0,8 p.proc.), Wrocław i Zielona Góra (1,2 p.proc.). Największy przyrost stopy bezrobocia rejestrowanego w latach 2007-2012 wystąpił w Białymstoku (5,4 p.proc.) i Szczecinie (4,5 p.proc.).

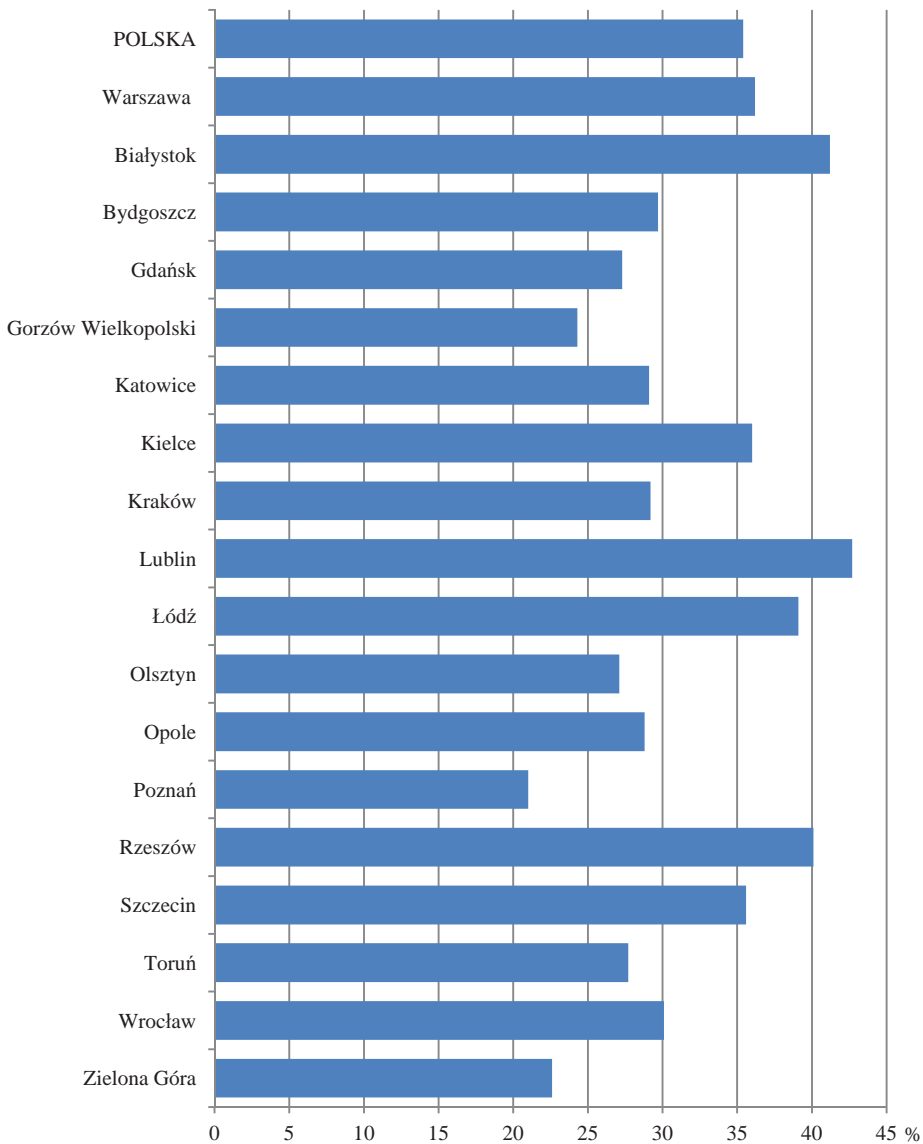
Ryc. 8. Struktura bezrobotnych według wieku w miastach wojewódzkich w 2012 r.
Stan w końcu grudnia

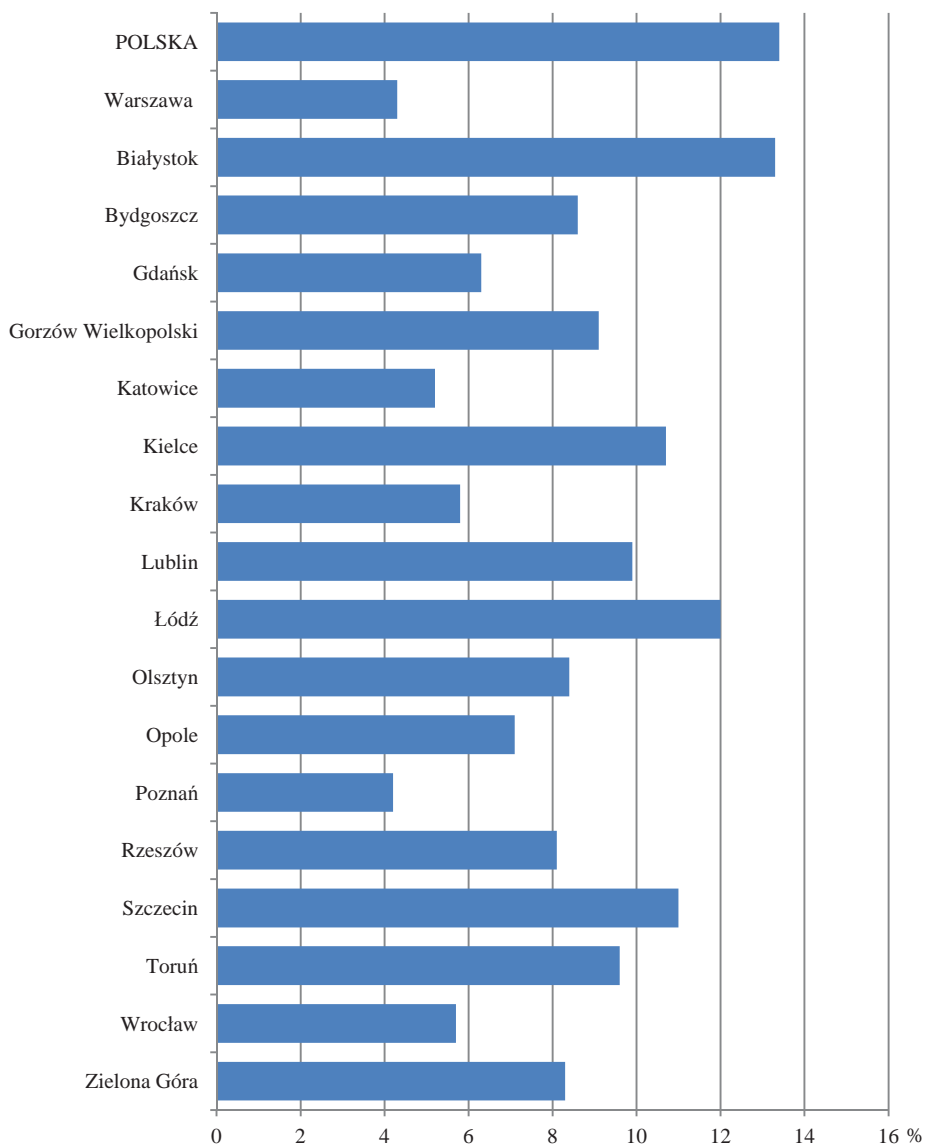
Ryc. 9. Struktura bezrobotnych według wykształcenia w miastach wojewódzkich w 2012 r. Stan w końcu grudnia

Ryc. 10. Bezrobotni w miastach wojewódzkich pozostający bez pracy powyżej 12 miesięcy w 2012 r. (w % bezrobotnych ogółem)
Stan w końcu grudnia

Ryc. 11. Stopa bezrobocia rejestrowanego w miastach wojewódzkich w 2012 r.
Stan w końcu grudnia

Analytical commentary (summary)

- **Towns against the background of the country**

In December 2012 23,336.4 thous. people lived in 908 Polish towns. In the entire period from 2003 to the end of 2012, the urban population fell by 234.8 thous. people (1.0%). The decline was accompanied by a significant rise in the rural population, which over the decade amounted to 549.6 thous. people, i.e. 3.8%. As a result of multidirectional changes in the decade of 2003-2012 Poland's population grew by 314.8 thous. (0.8%).

The change in the size of the population size is due to three factors: natural increase and migration balance, which together make up the actual increase, and administrative changes. The contribution of these factors varies in different periods and for different town and villages.

The decline of the urban population in 2012 resulted from the negative migration balance, which was intensified by the negative natural increase and negative effect of administrative changes. The increase in the rural population was due to high value of the actual increase and the positive effect of administrative changes.

Between 2003 and 2012 changes in the urban/rural population ratio were small and exhibited stable patterns. The net result was favourable for the rural population, which is reflected by the percentage of the urban population in the total population, known as urbanisation coefficient. From 1945 the urbanisation coefficient was on the rise until 1991, when urban dwellers accounted for 62.0% of the total population of Poland; then, after nearly half a century an opposite trend began. In the decade of 2003-2012 the coefficient continued to decline by 0.1 or 0.2 percentage points and amounted to 60.6% in 2012.

In the period of 2003-2007 towns continued to exhibit a negative natural increase, which started in 1998, largely as a result of a sharp decrease in the number of births, causing the urban population to decline by 41.7 thous. A positive natural increase in the period of 2008-2011 (41.9 thous. in total) significantly reduced the overall decline in the previous years. The year 2012 was characterized by one of the lowest the natural increase values (-9.2 thous.) in the decade 2003-2012.

Between 2003 and 2012 rural areas saw a positive natural increase. In the period of 2003-2005 it was relatively low and did not compensate for the population decline in towns, which resulted in a negative natural increase for the whole country in that period. Starting from 2006 the natural increase in rural areas rose considerably and in 2006-2007 offset the negative natural increase in towns, and the overall negative increase for the country. The period of 2008-2010 saw the highest level of the natural increase both in urban (12.6 thous., 14.7 thous., 14.5 thous. respectively) and rural areas (22.5 thous., 18.0 thous., 20.4 thous. respectively). In period of 2011-2012 the natural increase declined significantly both in towns (23.7 thous.) and rural areas (9.7 thous.).

The total migration balance in the period of 2003-2012 was negative in towns and positive in rural areas. The decline in the urban population due to this factor was considerable and amounted to 480.1 thous. people. It can be seen, however, that the decrease declined in the last three years of the decade: while in 2006 and 2007 it exceeded 60 thous., starting from 2008 it fell to under 50 thous. people, and in 2012 reached 40.6 thous. people, which was its lowest value since 2003.

At the end of 2012 the population of 908 Polish towns included 25 towns created during the decade of 2003-2012. In 2012 the new towns were inhabited by 72.7 thous. people, which accounted for 0.3% of the total urban population of Poland. The largest of those new towns is Boguchwała in Podkarpackie voivodship, with 5.8 thous. inhabitants, and the smallest – Kołaczyce in Podkarpackie voivodship, with 1.4 thous. inhabitants. The largest population “gain” was recorded for towns in Małopolskie and Podkarpackie voivodships, where municipal rights were granted to 6 and 5 settlement units respectively, resulting in an increase of the urban population for their respective voivodships by 16.6 thous. and 15.3 thous. people.

Throughout the period of 2003-2012 the feminisation ratio and its difference between urban and rural areas remained at a similar level. The number of women per 100 men in towns rose from 110 in 2003 to 111 in 2012, while it remained unchanged rural areas and amounted to 101. The feminisation ratio for the entire country amounted to 107 in the whole period of 2003-2012.

There were considerable changes, however, in the age structure of the population. The fall in births, continuing from the early 90s, resulted in a lower percentage of the population aged 0-17. The share of this age group declined from 19.8% in 2003 to 16.8% in 2012, i.e. by 3.0 percentage points. The share of the working age population in towns also declined from 65.3 to 64.2% respectively.

More significant changes in the population age structure were recorded in rural areas, where the percentage of people aged 0-17 declined by 4.5 percentage points, while the working age population increased by 4.2 percentage points. The aging of the urban population was also observed. The percentage of the population at post-working age increased in towns by 4.0 percentage points, while remaining at the same level in rural areas, with minimal fluctuations in consecutive years of the 2003-2012 decade.

According to the above changes in particular age groups, the age dependency ratios decreased.

The size and territorial structure of Polish towns is largely based on historical circumstances, and is only slowly affected by administrative changes to reflect the processes of demographic and economic development.

The spatial distribution of towns by size varies across size groups and classes. Among the distinguished size group, the group of small sized towns considerably dominated over other groups (75.4% of all Polish towns). Most of small sized towns was inhabited by less than 5 thous. people. The group of medium sized towns amounted to 184 towns (20% of all Polish towns). Most of the medium sized towns presented the population between 20 thous. and 50 thous. people. The group of large sized towns was the smallest in number. Most of these towns had between 100 thous. and 200 thous. inhabitants.

- ***Territorial variation in the urban network and the urban population in 2012***

At the end of 2012, 908 settlement units with a town status occupied an area of 21,574 km², i.e. 6.9% of the country's total area. On average, there was one town for every 344.4 km² of the country's total area. The highest density of the urban network was observed in Śląskie voivodship, where there was one town for every 173.7 km² of

the voivodship's total area. The network density index below 300 km² per 1 town was recorded in Dolnośląskie voivodship (219.2 km²), Małopolskie voivodship (248.9 km²), Opolskie voivodship (268.9 km²) and Wielkopolskie voivodship (273.6 km²). Northern and eastern regions of Poland had a lower network density, with the lowest density in 2012 found in Lubelskie voivodship, where the index amounted to 598.2 km².

Wielkopolskie is the voivodship with the largest number of towns (109, 12% of all Polish towns). The majority of them (81.7%) are small towns with fewer than 20 thous. inhabitants (incl. 10 towns fewer than 2 thous. inhabitants). Of the total of 184 medium-sized towns 51.6% were located within 5 voivodships: Śląskie (24 towns), Mazowieckie (21), Wielkopolskie (18), Dolnośląskie (17) and Łódzkie (15). In the most urbanised Śląskie voivodship, every third town is a large one (30.8%).

In 2012 the urban population amounted to 23,336.8 thous. people, i.e. 60.6% of the total population. In Śląskie voivodship, the most urbanised one, the urban population accounted for 77.6% of the total population. Other voivodships with a high urbanisation index included Dolnośląskie voivodship (69.6%) and Zachodniopomorskie voivodship (68.8%). In four voivodships (Małopolskie, Lubelskie, Świętokrzyskie, Podkarpackie) the urban population accounted for less than half of the total population.

The average Polish town in 2012 occupied an area of 23.8 km² and was inhabited by 25.7 thous. people. The range of the average town size across voivodships was 41.2 km² and 35.3 thous. inhabitants. The largest average town – in terms of both area and population – could be found in Śląskie voivodship and was almost double the size of the average town in Poland. The smallest average town area was recorded in Warmisko-mazurskie voivodship, while the smallest average town population in Opolskie voivodship.

For every 1 sq.km of the combined area of Polish towns in 2012 there were 1082 inhabitants. The highest average population density was recorded for towns in the voivodships of Mazowieckie (1577 people) and Kujawsko-pomorskie (1524 people). The average population density in the voivodships of Warmińsko-mazurskie and Łódzkie was also high (1441 and 1387 people per sq. km). In contrast, towns of Opol-

skie voivodship had the lowest average population density of 691 people per 1 sq. km. The average population density below 800 people per 1 sq. km. was also recorded for towns of the voivodships of Podkarpackie and Podlaskie.

In 2012 inhabitants of large towns accounted for 46.6% of Poland's total urban population. In four voivodships (Mazowieckie, Śląskie, Kujawsko-pomorskie and Małopolskie) over half of the urban population live in large towns. This size group includes all the voivodship capitals.

In 2012 people living in voivodship capitals accounted for 32.4% of the total urban population. The percentage of the total urban population living in the voivodship capital varied across voivodships. For example: inhabitants of Warsaw accounted for 50.4% of the total urban population of Mazowieckie voivodship; in contrast, the population of Katowice accounted for only 8.6% of all town dwellers in Śląskie voivodship.

The cities with highest population density index are: Warszawa, Białystok, Łódź and Lublin.

- **Registered unemployment in voivodship capitals**

At the end of 2012, 2,136.8 thous. unemployed persons were registered in Poland, what means that there was an increase of 154.1 thous. unemployed persons (i.e. 7.8%) in comparison with the previous year. The increase in the number of unemployed persons was recorded both in the number men (12.5%) and women (3.7%). Compared with December 2011, the number of unemployed persons increased in all voivodships, the most in the Małopolskie voivodship (11.1%) and the least in the Lubuskie voivodship (2.5%).

Compared with 2011, a decline in the number of unemployed persons in 2012 took place in Gorzów Wielkopolski and Zielona Góra; in contrast, in 16 other cities that are the capitals of voivodships there was an increase in the number of unemployed persons, i.e. from 6.3% in Lublin to 23.3% in Katowice.

In 2012 in Poland, there were more unemployed women (1099.2 thous., i.e. 51.4%) than men (1,037.6 thousand., i.e. 48.6%). The share of unemployed men in the voivodship cities fell within in the range of 46.1% (Gdańsk) to 54.3% (Białystok). The

unemployed men constituted the majority of the unemployed persons in six voivodship cities (Białystok, Kielce, Łódź, Warsaw, Szczecin and Olsztyn).

In all voivodship cities in 2012 the registered unemployment rate was lower than the national average and ranged from 4.2% (Poznań) to 13.3% (Białystok). Gorzów Wielkopolski was the only voivodship city where the level of unemployment rate, in comparison with 2011, decreased (by 0.3 percentage points); in contrast, the registered unemployment rate in Zielona Góra remained unchanged. In the rest of voivodship capitals the increase of unemployment rate, compared with the previous year, ranged from 0.5 percentage points to 1.5 percentage points.